VredesMagazine

Jaargang 9 nummer 1 — 1e kwartaal 2016 — Prijs euro 2,50

Vluchtelingen en vredeswerk

Dossier: **GOLFOORLOG 1991**

Haneen Zoabi strijdt voor gerechtigheid

COMMENTAAR

Vrolijk nieuws

Een klein groepje zeer gewelddadige jongeren heeft wekenlang het nieuws bepaald. Je zou bijna denken dat we in een hele nare wereld leven. Maar is dat echt zo, of komt het door de selectie die de media maken? Er zijn in Europa ook kleine groepjes actief die juist naar vrede en ontwapening streven. Je moet er naar zoeken, maar als je weet waar je kijken moet zie je dat er veel gebeurt. Hieronder een kleine selectie nieuws om weer vrolijk van te worden.

In Frankrijk demonstreerden enkele honderden mensen tegen Nobel Sport, een fabriek die traangasgranaten maakt die worden ingezet tegen demonstranten; zowel in Frankrijk zelf als in bijvoorbeeld Burkina Faso en Bahrein. De politie dacht per abuis dat de demonstranten het gevaar vormden en rukte uit met groot materieel. De demonstratie verliep desondanks vreedzaam.
De Spaanse antimilitaristische groep MOC protesteerde tegen een grote NAVO-oefening die in hun regio werd gehouden. Op internet circuleert een prachtig filmpje waarop is te zien hoe ze in roze overalls de basis op sluipen, en dan ineens heel hard naar een rij klaarstaande tanks rennen. Een verbaasde bewaker weet niet meteen hoe hij moet reageren. Het lukte de groep zich vast te ketenen aan enkele tanks en daarmee het programma van de NAVO-oefening in de war te sturen.
In Londen bezetten mensenrechtenactivisten het drukke kruispunt Oxford Circus om te protesteren tegen Britse wapenleveranties aan Israël, die worden ingezet tegen Palestijnse burgers. De activisten, van alle nationaliteiten en gezindten, zijn niet tegen Israël maar tegen het gewelddadige beleid van de Israëlische regering. Met een boycot willen ze Israël dwingen tot een ander beleid.
In België, waar de knoop over de aanschaf van het gevechtsvliegtuig JSF nog niet is doorgehakt, voerden Vlamingen en Walen gezamenlijk actie in het Federaal Parlement. Ze strooiden pamfletten van de publieke tribune met de boodschap: 'Belgen willen geen nieuwe gevechtsvliegtuigen'. Ook hebben ze korte tijd het gebouw van regeringspartij CD&V bezet om de grote geldverspilling onder de aandacht te brengen.

Dat was allemaal nog voor de aanslagen in Parijs en de grote paranoia in Brussel. Maar de visie van de vredesactivisten zal niet veranderd zijn. Want wat heb je aan tanks en gevechtsvliegtuigen als een klein groepje doorgedraaide jongeren enorm leed aanricht in een vrolijke uitgaansstad? President Hollande sprak meteen ferme oorlogstaal, maar zei niet: we moeten de jongeren in de banlieues meer kansen geven, we moeten een minder racistische politie hebben. Voor het geweld zijn de jonge terroristen zelf verantwoordelijk, maar we moeten wel voor een maatschappij zorgen waarin de kans dat jongeren ontsporen zo klein mogelijk is. Tanks en gevechtsvliegtuigen helpen daarbij niet.
Problemen aanpakken met militaire middelen, daar weten ze ook in Korea alles van. Het land is nog steeds op Koude Oorlogswijze gedeeld in Noord en Zuid, en doordat het erg strategisch ligt werken de grootmachten niet erg mee om een daar een einde aan te maken. Integendeel: de Amerikanen bouwen er een gigantische legerbasis om van daaruit de zee rond China te kunnen bestrijken. Waar de Chinezen dan weer behoorlijk chagrijnig van worden. Voor de Koreanen is de situatie bedreigend: in veel metrostations in Seoul zijn schuilkelders gebouwd en noodvoorraden opgeslagen.
Een kleine maar groeiende groep Zuid-Koreanen verzet zich tegen het idee dat de vrede met militaire middelen bewaakt moet worden. Ze weigeren in militaire dienst te gaan, een behoorlijk ingrijpende beslissing want er bestaat geen recht op dienstweigeren in Korea. Dienstweigeraars zitten meer dan een jaar in de gevangenis. Ook stellen ze de wapenindustrie van Zuid-Korea aan de kaak. De vredesgroep World without War organiseerde deze herfst een seminar over Actiestrategieën tegen Oorlogswinsten, samen met War Resisters' International. Aansluitend op het seminar werd actie gevoerd tegen de ADEX wapenbeurs. Het lukte enkele actievoerders om het hotel binnen te sluipen waar wapenhandelaren en legertop een galadiner hielden. Daar werden spandoeken ontrold en leuzen geroepen voor de neuzen van verbijsterde generaals. Met deze actie haalde World without War de voorpagina's van de Zuid-Koreaanse kranten. Ook vredesacties kunnen soms het nieuws bepalen.

Wendela de Vries
Coördinator Stop Wapenhandel

www.stopwapenhandel.org

COLOFON

VREDESMAGAZINE 3 DECEMBER 2015 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vredesbeweging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskollektief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Carmen Chan, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Martijn de Rooi, Jan Schaake, Guido Schokker, Thelanie Vink, Egbert Wever. **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David Jan Donner, Chris Geerse. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Anne Vaillant. **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Jan Bervoets, Joop Blom, Hans Bouton, Joël van Dooren, Gustave Doré, Herman Engbers, Frank Feiner, Geronimo Matulessy, Len Munnik, Loeke Pam, Anne Vaillant. **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer. **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg. **ABONNEMENTEN:** Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137.**GIFTEN**: Bedragen die abonnees meer overmaken worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl. www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Lauwerecht 55, 3515 GN Utrecht, 030 8901341, artikelen naar info@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 14 februari 2016. **VERSCHIJNINGSDATUM VOLGEND NUMMER:** 22 maart 2016. **ISSN 1876-0724**

INHOUD

VROLIJK NIEUWS 2
Vredesactivisten wereldwijd op de bres voor ontwapening
Wendela de Vries

IN ISRAEL STAAT VREDE NIET OP DE AGENDA 4
Interview met Palestijns Knesset-lid Haneen Zoabi
Martijn de Rooi

WORDT AGRESSIE STRAFBAAR? 6
Tweede Kamer in debat over Internationaal Strafhof
Anke Polak

VLUCHTELINGEN EN VREDESWERK 8
Vredesgroep te Enschede zoekt rol in vluchtelingendiscussie
Jan Schaake

GEVANGENEN VOOR DE VREDE 10
Schrijfactie voor gedetineerde vredesactivisten en dienstweigeraars
Frank Feiner

KERNWAPENS, ONS EEN ZORG 12
Symposium over medisch-humanitaire gevolgen kernwapens
Hans van Iterson

DE POLITIEKE BOODSCHAP VAN NEIL YOUNG 13
Bespreking van zijn CD 'The Monsanto Years'
Thijs Teeling

IS TTIP OORLOG? 15
Terugblik op vredesdiner van Haags Vredesplatform
Jan Bervoets

FOTOPAGINA'S GERONIMO MATULESSY 18
Op de vlucht – van Syrië naar Europa

DOSSIER 21
Golfoorlog 1991 – proloog van een oorlog zonder einde
Mark Akkerman, Derwich Ferho, Kees Kalkman, Henk van der Keur, Guido van Leemput, Jan Schaake, Wendela de Vries

EN VERDER:

COLUMN FEDDEMA 11
Gemiste vredeskans

COLUMN VAN DIJK 14
Klimaatverandering en oorlog

WAPENHANDEL VOOR BEGINNERS, DEEL 3 14
Martin Broek

SPRINGSTOF 17
Mark Akkerman

OVERZICHT VAN AANGESLOTEN ORGANISATIES 20

KORTE BERICHTEN 33

SIGNALERINGEN 35
Boekbespreking 'Je bent er geweest'

GEDICHT 36
De oren van de haas
Jean de La Fontaine

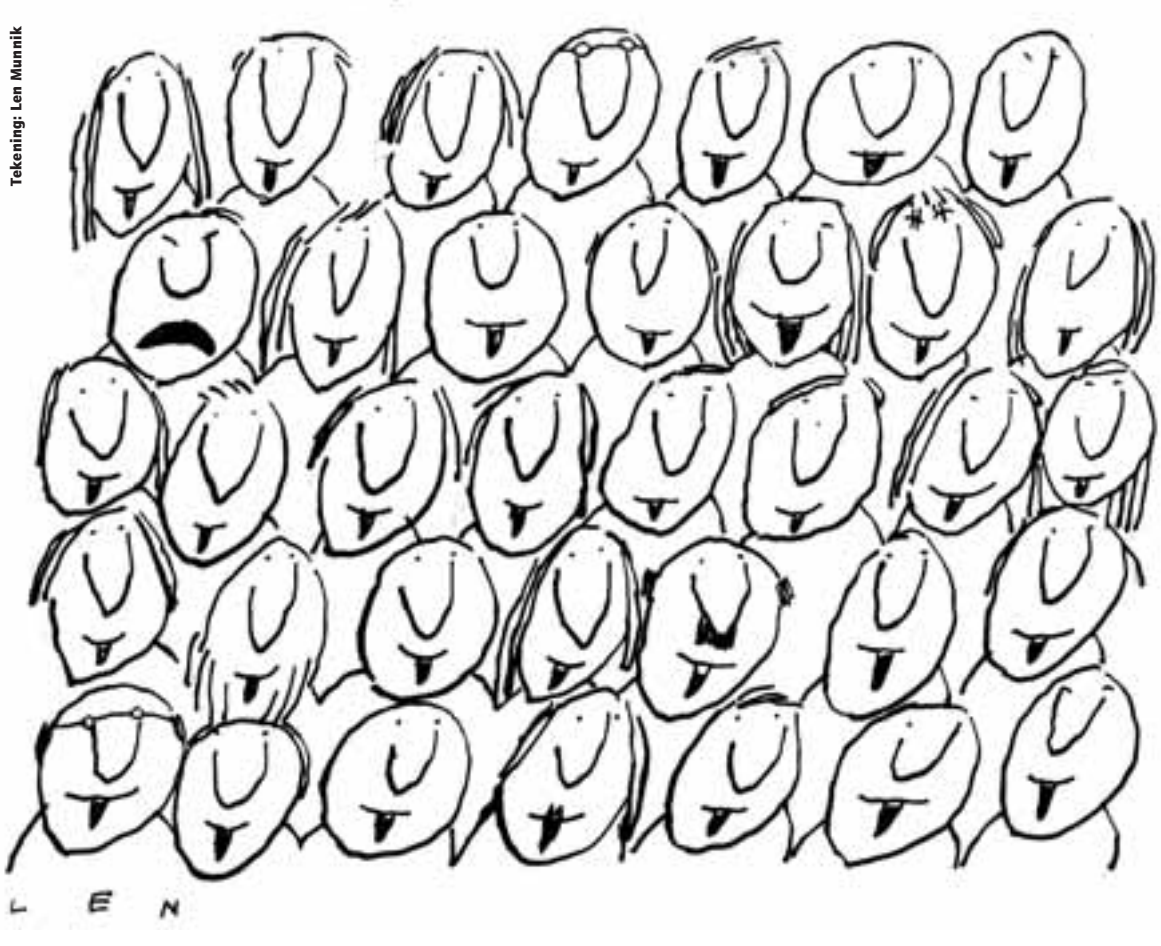

Tekening: Len Munnik

VOORPAGINA:
Mensen op de vlucht wachten op de trein naar Zagreb die niet komt. Tovarnik (Kroatië), oktober 2015.
Foto: Geronimo Matulessy.

Palestijns Knesset-lid Haneen Zoabi strijdt onvermoeibaar voor gerechtigheid

“In Israël staat vrede niet op de agenda”

Foto: Anja Meulenbelt

HANEEN ZOABI SPREEKT OP DE HERDENKING VAN DE KRISTALLNACHT. AMSTERDAM, 8 NOVEMBER.

Als principieel voorvechtster van de rechten van de Palestijnen is ze een van de meest gehate personen in Israël. Onverstoorbaar pleit zij voor collectief Palestijns verzet tegen de politiek van de ‘racistische joodse staat’. VredesMagazine in gesprek met Haneen Zoabi.

“Vóór het zogeheten ‘vredesproces’ hadden we het veel beter!” Haneen Zoabi lacht spottend om haar eigen woorden, op een toon die wil zeggen: dat gelóóf je toch niet? “De Oslo-akkoorden moesten vrede brengen, en realisering van onze rechten, maar sindsdien is de situatie van de Palestijnen alleen maar verslechterd.”

Ik spreek Zoabi (46) in café Americain in Amsterdam. Ze is Palestijnse, geboren en getogen in Israël, en maakt sinds 2009 deel uit van de Knesset, het Israëlische parlement. Ze is klein, maar door haar charisma niet over het hoofd te zien. Ze spreekt snel en fel, en slaat af en toe op tafel om haar woorden kracht bij te zetten.

“Israël heeft geen last van de bezetting, het betaalt de prijs niet”

Zoabi is in Nederland op initiatief van het Platform Stop Racisme en Uitsluiting, dat haar uitnodigde een toespraak te houden tijdens de jaarlijkse Kristallnacht-herdenking. Thema: de positie van de Palestijnen in Israël en de lessen van de Kristallnacht. De uitnodiging maakte protesten los bij diverse joodse organisaties, die Zoabi uitmaakten voor antisemiet. Federatief Joods Nederlands deed zelfs aangifte tegen haar wegens “het oproepen tot terroristische activiteiten.”

In Americain reageert Zoabi rustig op het tumult. Ze is wel wat gewend. In Israël wordt ze geregeld uitgemaakt voor terrorist en verrader, ook in de Knesset. Vorig jaar werd ze door de Commissie voor de Ethiek van het parlement zelfs voor zes maanden uitgesloten van deelname aan debatten, omdat ze had geweigerd de moord op drie joodse tieners “terrorisme” te noemen. En tot tweemaal toe bepaalde de Centrale Verkiezingscommissie van de Knesset de afgelopen jaren dat ze zich niet verkiesbaar mocht stellen, onder andere vanwege haar deelname aan de “flotilla” die in 2010 de blokkade van Gaza probeerde te doorbreken. Beide keren maakte het hooggerechtshof dat ongedaan.

Zoabi omschrijft de beschuldigingen als “politieke terreur, bedoeld om mij en mijn collega’s het zwijgen op te leggen.” Het is, zegt ze, typerend voor de positie van de Palestijnen in Israël. “In Israël bestaat het concept van ‘de goede Arabier’. Je bent een ‘goede Arabier’ als je je schikt in je minderwaardige maatschappelijke positie, en onderschrijft dat Israël een democratie en een joodse staat is. Iedere Palestijn die dit aanvecht wordt beschouwd als een bedreiging, en gecriminaliseerd als terrorist, antisemiet, opruier of ondermijner van de staat.”

Het is absurd, stelt Zoabi, om van de 1,7 miljoen Palestijnen in Israël – twintig procent van de bevolking – loyaliteit aan ‘de joodse staat’ te eisen. Die staat kent privileges toe aan zijn joodse inwoners en behandelt Palestijnen als tweederangsburgers, en is derhalve “inherent ondemocratisch en racistisch”.

RACISME

“Dat racisme is wettelijk verankerd,” onderstreept ze. “Niet-joden hebben minder rechten dan joden. Er bestaan tientallen wetten die joden privileges toekennen. Ik leef onder een ondemocratisch, racistisch politiek en rechtssysteem, waarbij voor het gemak wordt vergeten dat ik niet een of andere immigrant ben, maar een nakomeling van de kleine groep Palestijnen die in 1948 niet door joodse immigranten van hun geboortegrond zijn verdreven. En waarbij ook een belangrijke les wordt vergeten van het proces dat in Europa leidde tot de jodenvervolging, namelijk hoe belangrijk het juist is dat een staat is gegrondvest op gelijkheid, gerechtigheid, democratie en menselijke waardigheid.”

Zoabi signaleert meer zorgwekkende overeenkomsten met de ontwikkelingen in het Duitsland van de jaren dertig: “Het demoniseren van de Ander, het rechtvaardigen van het gebruik van geweld en het onbestraft laten van misdaden tegen Palestijnen, we zien het onmiskenbaar toenemen. Onder onze ogen glijdt Israël geleidelijk af in een diep dal dat herinnert aan het Duitsland van de jaren dertig. En net als in dat Duitsland doet de meerderheid van de bevolking er het

Foto: Karel van Broekhoven

BARENDRECHT, 29 NOVEMBER 2015. BLOKKADE TEGEN VERVOER ISREALISCH FRUIT DOOR OLYMPIC FRUIT .

zwijgen toe. Erger nog, uit recent onderzoek van het Israel Democracy Institute blijkt dat 55 procent van de Israëliërs tegen gelijkberechtiging van joden en Palestijnen is."

VREDESPROCES

De Palestijnen in Israël zijn gefrustreerd, zegt Zoabi, en vanwege de toenemende criminalisering huiverig zich te verzetten. Dat geldt in het kwadraat voor de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever, in Oost-Jeruzalem en in Gaza. Zij gaan sinds 1967 gebukt onder een bikkelharde militaire bezetting, waarvan het eind niet in zicht is. De lang gekoesterde hoop op een eigen staat in deze gebieden, en op vrede, is zo goed als vervlogen.

Zoabi: "Vrede staat niet op de agenda in Israël. Typerend is dat het thema in de laatste drie verkiezingscampagnes geen enkele rol speelde. Een normaal leven voor de Palestijnen in 'de gebieden' is niet iets dat de Israëliërs bezighoudt. De Palestijnen zijn ver weg. Ze zitten niet alleen achter de Muur, nee, ze zitten achter een oceaan."

Die situatie is, paradoxaal genoeg, het gevolg van het zogeheten 'vredesproces', stelt Zoabi. Dat proces werd in 1993 ingezet met de beroemde Oslo-akkoorden en had eind jaren negentig moeten uitmonden in een Palestijnse staat en een vredesverdrag. "Vóór Oslo was de bezetting een last voor Israël. Maar juist dóór Oslo is dat veranderd. Het vredesproces heeft Israël in staat gesteld de situatie van afstand te managen. De veiligheidssamenwerking met de Palestijnse Autoriteit speelt daarin een belangrijke rol. Die heeft het voor Israël makkelijker gemaakt om de woede en de protesten van de Palestijnen te controleren. Israël heeft geen last van de bezetting, het betaalt de prijs niet."

De situatie van de Palestijnen daarentegen is de afgelopen 22 jaar dramatisch verslechterd. Zoabi somt op: "Het aantal illegale Israëlische kolonisten op de Westoever en in Oost-Jeruzalem is toegenomen van minder dan 200 duizend tot 600 duizend. De zogeheten nederzettingen slokken steeds meer Palestijnse grond op. Het geweld van de kolonisten en het Israëlische leger is sterk gegroeid. Oost-Jeruzalem is afgesloten van zijn omgeving. Gaza is geblokkeerd. De onderdrukking is verhard en de bezetting verdiept. Vrijheid en elementaire mensenrechten zijn voor de Palestijnen die onder de bezetting leven verder weg dan ooit."

Wat kunnen de Palestijnen nog doen om hun situatie te verbeteren, is de vraag. Zijn vredesonderhandelingen nog een optie, en zo nee, wat dan wel? Zoabi is voorstander van onderhandelingen, maar ziet daarvoor geen perspectief. "Als

"Netanyahu zegt dat ik de spanningen verhoog, maar ik probeer juist het tegenovergestelde"

je onderhandelt over beëindiging van de bezetting, moeten beide partijen om te beginnen erkennen dat er een bezetting ís. Dan bespreek je vervolgens hoe je daar een eind aan maakt. Maar als het aan premier Netanyahu ligt, wordt er onderhan-

Lees verder op pagina 7

Wordt agressie strafbaar?

Begin 2017 zullen de bij het Internationaal Strafhof aangesloten landen moeten beslissen of het hof mag oordelen over het laatste – omstreden – van de vier strafbare feiten tegen de wereldvrede: het misdrijf van agressie. Zal dit breed worden gedragen en geratificeerd?

Of blijft men van mening verschillen over de definitie en gevolgen hiervan? Belangrijk voor vredesactivisten! Nederland moet zich nog uitspreken en in september 2015 was dit een onderwerp van discussie in de Tweede Kamer.

Op initiatief van de VN werd het Statuut van Rome ondertekend in 1998 waarmee de internationale gemeenschap koos voor een Internationaal Strafhof. Dit vier jaar later opgerichte hof (International Criminal Court,ICC) mag oordelen over internationale misdrijven gepleegd na 2002 of gepleegd na het jaar van toetreden van het betrokken land. Het hof mag alleen oordelen over aangesloten landen (en haar onderdanen) of een land dat de rechtsmacht erkent. Het ICC is gelokaliseerd in Den Haag en 123 landen zijn partij door ratificatie.

Geen uitlevering aan Rwanda

Twee van genocide verdachte personen mogen niet aan Rwanda worden uitgeleverd. De rechtbank in Den Haag heeft dit 27 november jl. besloten, omdat in Rwanda geen eerlijk proces is gegarandeerd. Merkwaardig genoeg bevat het door de rechter geraadpleegde deskundigenrapport lovende woorden over het rechtssysteem in Rwanda. In 2014 oordeelde de Hoge Raad dat er geen bezwaren zijn tegen hun uitlevering. Eind oktober deden de rechters van het Rwanda-tribunaal een uitspraak over een klacht van een verdachte met betrekking tot de problemen met zijn advocaten. Het tribunaal stelde vast dat het gerechtshof in Rwanda de problemen goeddeels heeft opgelost. Het laatste woord zal hierover nog niet zijn gezegd.

tinyurl.com/uitlevering

De drie misdrijven waarover tot nu toe een uitspraak kan worden gedaan zijn: genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven. Over het vierde genoemde misdrijf agressie werd een moratorium van zeven jaar afgesproken. Volgens enkelen kwam dit oorlogsstokers goed van pas, zodat ze rustig door konden gaan met agressiedaden. Genoemd voorbeeld was Blair, die ongeacht de Britse handtekening onder het Statuut van Rome Irak in 2003 binnenviel.

Na intensief vergaderen werd in 2010 te Kampala afgesproken dat de definitie over agressie moet worden geformuleerd zoals in 1974 is vastgesteld in resolutie 3314 van de VN. Samengevat is er sprake van het misdrijf agressie als de daad is gepland, voorbereid of uitgevoerd door een leidinggevende van een staat, niet wegens zelfverdediging en zonder toestemming van de VN, en als het VN-handvest geschonden is. Voorbeelden van de daad zijn: aanval, invasie of bezetting door middel van geweld. Maar ook blokkades van havens, aanval op strijdkrachten of het sturen van groepen die eerdergenoemde daad uitvoeren. Ook werd in Kampala afgesproken dat de misdaad van agressie pas na vernieuwde goedkeuring en ratificatie van 30 verdragstaten in januari 2017 kan worden aangepakt.

RATIFICEERT NEDERLAND?

Sinds 2001 is Nederland verdragstaat. Het zal zich ook vóór 2017 moeten beraden over de nieuwe amendementen inzake agressie. In september kondigden enkele media aan dat de volksvertegenwoordiging mogelijk geen groen licht wilde geven uit angst voor vervolging van landgenoten. Her en der uitten VVD en D66 hun bezwaren. Toch wel een blamage voor het gastland van het strafhof! Interessant waren de vragen van de leden van de Tweede Kamercommissie tijdens de beraadslagingen over goedkeuring en inwerkingtreding van de statuutwijzigingen van 2010. Voor de verschillende argumenten tegen goedkeuring gaven de definitie van het begrip agressie en de reikwijdte daarvan de meeste aanleidingen. Zo zag D66 er een politieke component in en vroeg zich af of er wel internationale consensus was. Hoe verhield een en ander zich tot eerdere daden, waar zonder toestemming van de VN was gebombardeerd (Kosovo 1988), of tegenover geweld in het kader van "Responsibility to Protect" (RtP), dat sinds 2005 aan de internationale gemeenschap een mogelijkheid biedt in te grijpen bij genocide, oorlogsmisdaden, etnische zuivering en misdaad tegen de menselijkheid als de eigen overheid daartoe niet in staat is? Dit was ook de visie van het CDA en de VVD, die zich vooral niet voor decennia wilde vastleggen. Konden er misschien zelfs Nederlanders worden berecht die eerder bij acties waren betrokken?

Andere negatieve argumenten waren het dalende draagvlak van de internationale gemeenschap en de lage score van twee veroordelingen tegen de kosten van een miljard euro. Zeker in Afrika, waar het verwijt klinkt dat er alleen aanklachten tegen Afrikanen zijn en er nauwelijks nieuwe leden zijn toegetreden. Deze kijk werd uitdagend gepareerd door voorstander SP: "Is de VVD soms bang?" Evenals de PvdA hecht zij grote waarde aan internationaal recht en vond zij de definitie zeer duidelijk omschreven. Natuurlijk is het recht in ontwikkeling, maar er zijn drempels ingebouwd om fouten te voorkomen. Daarnaast hebben eerdere processen geleid tot verwerking van de oorlog en kunnen die leiden tot meer verdraagzaamheid. De SP had ook vragen over een internationale consensus en de toepassing van dit recht in de Nederlandse wet. Het zou een blamage zijn als Nederland als thuisland van internationale gerechtshoven niet zou ratificeren. Nederland zou juist bij niet aangesloten landen moeten aandringen om zich te bedenken.

BEDENKINGEN EN OPLOSSINGEN

De minister van Buitenlandse Zaken benadrukte in zijn reactie nogmaals dat de omschrijving van het ernstige feit agressie in de Neurenberg- en Tokio-tribunalen te vinden is. Naast de eerder genoemde kaders moet de interpretatie daarvan in "Memories of understanding" worden toegelicht en vastgelegd. De rol van de Veiligheidsraad zal door de nieuwe regels groter worden, aangezien hij binnen zes maanden vaststelt of er sprake is van agressie, mits het strafhof toestemt in

vervolging en de raad niet heeft gelast vervolging op te schorten. Om mislukken tegen te gaan is er in 2014 een vrijwillige gedragscode gevraagd om bij grootschalige wreedheden af te zien van vetorecht door de permanente leden. RtP is geen daad van agressie want het valt buiten de genoemde delictomschrijving, maar Nederlandse leiders kunnen wel na verloop van hun immuniteitsperiode bij hun afreden aangeklaagd en veroordeeld worden. Primair door rechters in eigen land.

Na de suggesties van de SP en minister van Justitie besloot de commissie geen vervolg meer te houden, maar de Tweede Kamer aan het woord te laten. De minister heeft intussen een brief naar de Kamer laten uitgaan, waarin ook de aanvullende acties in het belang van het versterken en ondersteunen van het ICC worden genoemd. Gesprekken met Afrikaanse leiders over de disbalans en betere samenwerking met andere landen over opsporing en vervolging van internationale misdrijven staan op het programma. Naar verwachting zal eind november de Kamer hierover beraadslagen.

Over het Nederlands stemgedrag is dus goede hoop. Over de daadkracht van het strafhof zijn verwachtingen gewekt. Of de internationale gemeenschap zich aan de regels gaat houden is de grote vraag.

Anke Polak

Bronnen: verslagen VN en Tweede Kamer verslagen

FONDS VREDES-PROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken!
Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis.
Help mee.

IBAN NL54 INGB 0004738565
t.n.v. Fonds Vredesprojecten

Vervolg van pagina 5

deld over de vraag of er wel sprake is van bezetting. In het verlengde daarvan wordt in Israël gedebatteerd over de vraag of men een Palestijnse staat überhaupt wil toestaan, en zo ja, hoe groot die mag zijn en hoeveel macht de Palestijnen dan mogen uitoefenen. De vrede die daaruit zou moeten voortkomen is niet gebaseerd op gerechtigheid, maar de uitkomst van onderhandelingen over de legitieme rechten van de Palestijnen."

OVERLEVEN

Ook de Palestijnse Autoriteit (PA) heeft volgens Zoabi ingezien dat Israël geen vrede wenst. "Het Palestijnse leiderschap is lang blijven vertrouwen op onderhandelingen en op de Israëlische bereidheid onze rechten te erkennen en de bezetting te beëindigen. Nu erkent men dat dat een vergissing was. Maar de politieke wil om een alternatieve aanpak te ontwikkelen ontbreekt. Oslo heeft met de PA een categorie VIPs geschapen met eigen belangen en voorrechten, die men niet makkelijk opgeeft. Het voortbestaan van de PA is een doel op zich geworden."

"Door Oslo is de oorspronkelijke Palestijnse vrijheidsstrijd eerst veranderd in een strijd om een eigen staat, en nu in een strijd om het overleven van de PA. Daarnaast is onze samenleving verdeeld geraakt in vier secties, die op verschillende manieren door Israël worden gecontroleerd: de Palestijnen in Israël door racistische wetgeving en Apartheid, de Westoever en Oost-Jeruzalem door bezetting en kolonisering, Gaza door de blokkade, en de Palestijnen in de diaspora door het botweg blokkeren van hun terugkeer."

Zoabi wijst op een verbindend element, dat gezamenlijk kan worden bestreden. "Dat element is het zionisme. Wat de Palestijnen bindt is de strijd tegen het zionistische project, dat verschillende gezichten heeft aangenomen. Dat inzicht kwam tot wasdom onder de Palestijnen in Israël. Mijn partij – Balad – is opgericht in reactie op de Oslo-akkoorden, die ons definieerden als een binnenlands Israëlisch probleem. We realiseerden ons dat Oslo ons afsneed van de Palestijnse samenleving, terwijl onze strijd voor gelijke rechten en democratie geen andere is dan die van de andere Palestijnen."

Zoabi pleit voor een gezamenlijke strijd van de Palestijnen, die op meerdere fronten wordt gevoerd, met vreedzame middelen en binnen de grenzen van het internationaal recht. "Die strijd richt zich in het ene geval tegen het racisme in Israël, in het andere tegen de gewelddadige bezetting, maar het doel is hetzelfde: gerechtigheid, vrijheid, een normaal leven. Ik pleit voor demonstraties, bewustwordingscampagnes, beïnvloeding van de internationale publieke opinie, oproepen tot een boycot, het aansprakelijk stellen van Israël bij het Internationaal Strafhof, enzovoort. Als politicus is het voor mij belangrijk de mensen die ik vertegenwoordig die middelen voor te houden en zo hoop te verschaffen."

TEGENWICHT

Natuurlijk realiseert Zoabi zich dat haar aanpak vloekt met het concept van 'de goede Arabier', en derhalve op nog meer 'politieke terreur' van Israëlische zijde kan rekenen. "Netanyahu zegt dat ik de spanningen verhoog, maar ik probeer juist het tegenovergestelde. Ik wil een tegenwicht bieden aan individuele frustraties en gewelddadige acties zoals we die nu zien, voortkomend uit wanhoop en uitzichtloosheid. Ik wijs dat geweld af. Het probleem is het systeem, niet individuele Israëliërs. Je moet je menselijke waardigheid behouden, ook als je gedemoniseerd en gedelegitimeerd wordt. Dat moet je niet op dezelfde manier beantwoorden."

Met nadruk roept Zoabi de internationale gemeenschap op haar verantwoordelijkheid te nemen en druk op Israël uit te oefenen. Te lang heeft de wereld passief toegekeken hoe de rechten van de Palestijnen werden uitgehold. "Wie zijn mond blijft houden, is uiteindelijk medeverantwoordelijk," zegt ze. Ook internationale activisten kunnen daarin een rol spelen, door doelgerichter druk uit te oefenen op politici en het publieke debat te beïnvloeden.

Ziet Zoabi de toekomst hoopvol tegemoet? "Ik ben niet optimistisch, ik ben niet pessimistisch. Ik geloof niet in die begrippen. Het enige dat telt is strijd. Het is heel eenvoudig: ofwel we strijden, ofwel we geven op. Andere opties zijn er niet."

Martijn de Rooi

De toespraak van Zoabi tijdens de Kristallnacht-herdenking is te lezen op de website van het Platform Stop Racisme en Uitsluiting.

Vluchtelingen en vredeswerk

Welke rol kan de vredesbeweging spelen in de huidige vluchtelingendiscussie? Het verhaal van de zoektocht naar een antwoord van de vredesgroep in Enschede.

De komst van grote groepen vluchtelingen naar Europa komt niet uit de lucht vallen. De ramp in 2013 bij Lampedusa was al een veeg teken, maar vanuit Nederland gezien was het ver weg. De opvang van miljoenen Syrische vluchtelingen in Turkije, Libanon en Jordanië was nog verder weg en de mensen die in nog verder weg gelegen landen door oorlog en geweld op de vlucht zijn geslagen bevinden zich buiten ons gezichtsveld. Zolang ze niet verder dan Italië en Griekenland kwamen was het "ons probleem" niet en de politiek verantwoordelijken dachten dat een ontmoedigingsbeleid voldoende was om "ze" daar te houden.

ONTMOEDIGINGSBELEID

Maar dat ontmoedigingsbeleid bleek uiteindelijk niet te werken. Het gaat er ten onrechte vanuit dat vluchtelingen "gelukzoekers" zijn en dat onze samenleving een aantrekkende werking op hen zou hebben. Het gaat echter in de meeste gevallen om mensen die de verschrikkingen in het land van herkomst ontvluchten. Ze hebben ook geen leven meer in de vluchtelingenkampen in de buurlanden, waar de VN-vluchtelingenorganisatie een chronisch financieel tekort moet afwentelen op de voedsel- en andere voorzieningen.

De blindheid voor de werkelijke drijfveren van vluchtelingen zet echter door. Zo stelde Alicja Gescinska (filosofe aan het Amherst College in Massachusetts en dochter van Poolse vluchtelingen) op 23 oktober jl. in Trouw: "We zien vluchtelingen niet als mensen die een probleem hebben maar die een probleem zijn. Onlangs hoorde ik nog (...): 'Duitsland wordt overspoeld door vluchtelingen.' Overspoeld: alsof niet de vluchtelingen in bootjes verdrinken, maar wij westerlingen op het droge. Gebrekkige informatie en bedenkelijke woordkeuze – het is zelfs in het kwalitatieve nieuwsverslag de norm aan het worden."

Het is inderdaad zo dat in de berichtgeving over "de vluchtelingencrisis" problemen centraal staan die "wij" hebben met de opvang, de verdeling en het draagvlak, en niet de problemen waarmee de vluchtelingen zelf kampen. Hun problemen zijn de aanhoudende oorlog in het land dat ze ontvlucht zijn, de tekort schietende opvang in de buurlanden, en vervolgens ook nog eens het uit het ontmoedigingsbeleid voortkomende gesleep van de ene noodopvang naar de andere.

Dat er, veelal georchestreerd door het met de PVV verbonden AZC-Alert, protesten zijn tegen de komst van asielzoekerscentra is ook geen nieuws. Maar deze opgefokte protesten vormden afgelopen september – samen met de beelden van een grote massa vluchtelingen, die door het optreden van de Hongaarse grenspolitie tot een ogenschijnlijke invasiestroom was aangegroeid – een explosieve combinatie die half september voor het eerst op de nationale televisie tot een uitbarsting kwam. En Enschede had de eer.

Eigenlijk was dat toeval. De aanleiding was in Enschede niet de komst van een noodopvang maar die van een gewoon asielzoekerscentrum, waarom het COA al meer dan een half jaar eerder had verzocht. Het gemeentebestuur bleef het besluit over de instemming en de locatie echter maar voor zich uitschuiven, wat leidde tot een voedingsbodem van maatschappelijke onrust. Op Wereldvluchtelingendag 20 juni organiseerde het Enschede Platform Vluchtelingen en Asielzoekers een bijeenkomst waar de honderdjarige geschiedenis van de vluchtelingenopvang door Enschede (in de jaren '80 na Amsterdam de tweede vluchtelingenstad van Nederland) werd uiteengezet: de Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog, de Duitse joodse vluchtelingen in de jaren '30, de vele "ontheemden" direct na 1945, Hongaarse, Chileense, Vietnamese en Syrisch-Orthodoxe vluchtelingen in de jaren '50, '70 en '80. Ook kwamen op die bijeenkomst ooggetuigenverslagen ter sprake van een vluchtelingenkamp in Zuidoost Turkije en van een Syrische bootvluchteling, die als vrijwel enige opvarende zijn boottocht naar Griekenland had overleefd en nu in Enschede woonde. Het idee was met concrete verhalen uit andere tijden en andere plaatsen de gemoederen gunstig te kunnen stemmen.

ONGEMAK

Maar zoals gezegd pakte de combinatie drie maanden later met de gepercipieerde "vluchtelingenstroom" anders uit. Natuurlijk zijn er een paar kritische noten te kraken over de uiteindelijke locatiekeuze en de wijze waarop een en ander door de gemeente was gecommuniceerd, maar de bekendmaking van de AZC-locatie leidde wel tot een erg zwaar protest in de onmiddellijke omgeving ervan. Tegelijkertijd startte een groep Enschedese burgers het initiatief "Welkom in Enschede". Aan de vooravond van de gemeenteraadsvergadering op 14 september jl. troffen zo'n 400 voor- en tegenstanders van het AZC elkaar vóór het Stadhuis. "AZC splijt Enschede," luidde de volgende ochtend de kop in de Twentsche Courant Tubantia.

Als lokale vredesbeweging hadden we – natuurlijk – meegedaan aan de zijde van Welkom in Enschede. In volle overtuiging, maar toch voelde het de volgende ochtend onbehaaglijk dat we als vredesbeweging kennelijk ook partij waren geworden in deze polarisatie. Het protest van de tegenstanders was duidelijk aangewakkerd door AZC-Alert en de Nederlandse VolksUnie (NVU), maar onder de paar honderd deelnemers bevonden zich ongetwijfeld buurtbewoners met oprechte zorgen en angsten. Moest je als lokale vredesgroep niet juist met hen in contact treden om die onvrede weg te nemen in plaats van hen te overschreeuwen dat die vluchtelingen natuurlijk welkom waren? Een spannende vraag is dan nog wel, hoe dat te doen.

Daar kwam nog bij of we als vredesgroep de komst van de groep vluchtelingen niet juist moesten aangrijpen om aan de orde te stellen dat Nederland betrokken is bij de oorlogen die de oorzaak van deze vluchtelingentoevloed vormden. Het probleem van de oorlogen, die we in Irak, Afghanistan en Mali voeren is – evenals de koloniale oorlogen van de afgelopen eeuwen – dat we daar dood en verderf zaaiende bommen laten regenen, terwijl we in eigen land de schijn van een vreedzaam landje hoog kunnen houden. De vluchtelingen die nu onze kant op komen confronteren ons met de gevolgen van oorlogen die we zelf elders aan het voeren zijn. Met de grote groep van meer dan tienduizend Syrische vluchtelingen, die nu al in Enschede en omgeving woonachtig zijn, moet het mogelijk zijn om lokaal maar ook landelijk iets van dat achtergrondverhaal voor het voetlicht te brengen.

UITDAGING

Maar tussen de Nederlandse betrokkenheid bij de oorzaken van de vlucht en de discussies over de uiteindelijke opvang zit ook nog een heel traject van falend internationaal beleid, dat juist ook vanuit een vredesbeweging aan de kaak gesteld kan worden. Begin november hielden we daarover als Enschede voor Vrede een bijeenkomst die om een vervolg vraagt. Geconstateerd werd dat los van de oorlogen waarbij we betrokken zijn en waardoor mensen op de vlucht slaan, er ook sprake is van een mondiale demografische ontwikkeling. Deels ten gevolge van de economische globalisering, deels ook van de door de diverse oorlogen vernietigde lokale economieën is sprake van grootschalige trek van de bevolking van economisch nauwelijks meer draagkrachtige gebieden naar oude en nieuwe economische centra. Belangrijke steden in wat we de Derde Wereld noemen zijn de afgelopen jaren tot ongekende proporties gegroeid (megasteden) terwijl andere migranten de oversteek naar Europa wagen. Een proces dat zich niet met grenshekken of militaire patrouilles op de Middellandse Zee laat stoppen. Als je deze ontwikkeling wilt tegengaan, zul je naar een andere, evenwichtiger structuur van de wereldeconomie toe moeten.

Zolang "ons" beleid erop gericht is om economisch te blijven groeien ten koste van andere regio's in de wereld, zul je moeten erkennen dat dat tot een migratie van die achterblijvende regio's naar ons land leidt. Dat is van alle tijden, alleen nu met een mondiale omvang. Het enige probleem is dat geen enkele politicus het aandurft de bevolking dit "ware verhaal" uit te leggen. Toen Jan Pronk jaren geleden stelde dat Nederland moest erkennen dat het een immigratieland was geworden, kwam hij zwaar onder vuur te liggen. Liever wordt deze ontwikkeling ontkend of probeert men er alles aan te doen om haar tegen te gaan. De landelijke politiek neemt haar verantwoordelijkheid in deze niet. Zij wentelt het creëren van draagvlak om vluchtelingen en migranten op te vangen bij voorkeur af op de lokale politiek. Maar deze is daar nauwelijks toe in staat, omdat ze de middelen niet heeft en omdat die mondiale ontwikkelingen zich aan haar politieke expertise onttrekken. Ten tijde van de Koude Oorlog en het manifest worden van de Derde-Wereldproblematiek kwamen lokale initiatieven voor mondiale vraagstukken op vanuit het adagium "Globaal denken, lokaal handelen". De huidige zogenaamde vluchtelingencrisis lijkt ons voor de uitdaging te stellen om opnieuw invulling aan dat adagium te geven.

Jan Schaake

Een erelijst

Gevangenen voor de vrede

Sinds meer dan zestig jaar vragen War Resisters' International en de lidorganisaties aandacht voor de Gevangenen voor de Vrede met het publiceren van de namen en verhalen van hen die vanwege hun vredesactie gevangen worden gehouden. Velen van hen zijn gewetensbezwaarde militaire dienst. Anderen hebben geweldloze actie gepleegd om oorlogsvoorbereiding tegen te gaan.

Als Gevangene voor de Vrede staat ook Chelsea (Bradley) Manning op de lijst. Over haar is in VredesMagazine jaargang 6 nr. 3 geschreven.

Meer dan de helft van alle dienstweigeraars ter wereld die een gevangenisstraf kregen woonden in Zuid Korea. Daarom heeft de Council van de WRI, die onlangs in Seoul bijeen was, een kaart gestuurd aan de dienstweigeraars in detentie. Een delegatie heeft één van hen, Sungmin Kim, in de gevangenis bezocht. Sungmin mag per maand zes bezoeken van een kwartier ontvangen. Je kon zien dat hij verrast en blij was met het bezoek. Een ontspannen gesprek. Hij had de anderhalf jaar er bijna opzitten, maar wilde onder deze omstandigheden natuurlijk weinig vertellen hoe het was. We wisten al dat er ook moeilijke dagen waren geweest. Als hij weer vrij is, krijgen we zijn verhaal wel te horen. Dat heeft hij toegezegd. En hij zei altijd erg blij geweest te zijn met de kaarten en brieven die hij had ontvangen, overal vandaan. Toen ging al de zoemer en we zeiden tot ziens... Het was even contact met die werkelijkheid van een gevangene voor de vrede. Het is oh zo belangrijk solidair te zijn en dat te communiceren. En van Sungmin Kim krijgen jullie nog te horen.

Deze lijst biedt een gelegenheid om deze mensen solidariteit te tonen en hun beweging te steunen door hen te schrijven. Hun is vrijheid ontnomen vanwege hun vredeswerk. De WRI heeft een permanente Prisoners for Peace list (http://www.wri-irg.org/node/4718) die regelmatig wordt geüpdate. Schrijf één of meer gevangenen een kaart. Of doe dat eens met een paar mensen samen. Bedenk daarbij wat je zelf zou willen ontvangen als je in de gevangenis zou zitten. Enkele tips en richtlijnen: Stuur de kaart in een envelop en sluit naam en adres van de afzender in. Wees gezellig en creatief en stuur foto's en tekeningen van jouw leven. Vertel wat jij zoal doet om oorlog tegen te gaan, maar vermijd iets te schrijven waardoor de gevangene in de problemen kan komen. En begin niet met "Jij bent zo dapper, Ik zou nooit kunnen wat jij hebt gedaan." Denk eraan, de gevangene is misschien niet in staat te antwoorden.

AZERBEIDZJAN

– *Kamran Shikhaliyev* werd op 10 oktober 2013 tot militaire dienst gedwongen en in april 2014 veroordeeld tot één jaar disciplinaire dienst voor dienstweigering. Op 6 mei 2015 is hij voor de tweede keer veroordeeld tot één jaar en 22 dagen in een militair strafbataljon. Hij is in hoger beroep gegaan. Gevangen sinds 16 april 2014. Geen adres beschikbaar.

– *Artur Avanesyan* is gewetensbezwaarde in Nagorno-Karabakh, een internationaal niet erkende entiteit. Hoewel gelegen in Azerbeidzjan is het sterk verbonden met Armenië. Hij heeft 30 maanden gevangenisstraf voor militaire dienstweigering. Gevangen 30 september 2014 - 29 maart 2017. Geen adres beschikbaar.

ERITREA

Onderstaande Jehovah's Getuigen zitten vanwege gewetensbezwaar tegen militaire dienst gevangen in Sawa Camp, Sawa, Eritrea.

– *Paulos Eyassu*. Gevangen sinds 24 september 1994.

– *Aron Abraha*. Gevangen sinds 9 mei 2001.

– *Yoseph Tesfamariam*. Gevangen sinds 13 mei 2013.

Onderstaande Jehovah's Getuigen zitten vanwege gewetensbezwaar gevangen in Meitir Camp, Meitir, Eritrea.

– *Yoel Tsegezab*, Gevangen sinds 26 augustus 2008.

– *Samuel Ghirmay*, Gevangen sinds 1 maart 2009.

FINLAND

– *Visa Savolainen*. Veroordeeld tot huisarrest van 27 oktober 2015 - 17 april 2016. Visa Savolainen c/o AKL, Rauhanasema, Veturitori 3, 00520 Helsinki, Finland

KOREA, SOUTH

– *Kim Kyung-mook* (#283). Gewetensbezwaarde, veroordeeld tot 18 maanden gevangenis wegens dienstweigering. Gevangen 14 januari - 13 juli 2016. Tongyeong Detention house, Tongyeong Postbus 17, Tongyeong-si, Gyeongsangnam-do, South Korea, 53043.

– *Park Ji-hoon* (#1230). Gewetensbezwaarde, veroordeeld tot 18 maanden gevangenis wegens dienstweigering. Gevangen 15 mei 2015 - 14 november 2016. Jinjoo Prison, Jinjoo Postbus 68, Jinjoo si, Gyeongnam, South Korea, 52684.

– *Kim Doo-won* (#1868). Gewetensbezwaarde, veroordeeld tot 18 maanden gevangenis wegens dienstweigering. Gevangen 30 juni 2015 - 29 december 2016. Uijeongbu prison, Postbus 99, Uijeongbu, Gyeonggi-Do, South Korea, 480-700.

– *Park Yoo-ho* (#1408). Gewetensbezwaarde, veroordeeld tot 18 maanden gevangenis wegens dienstweigering. Gevangen 24 augustus 2015 - 23 februari 2016. Yeoju Prison, Yeoju postbus 30, Yeoju-gun, Gyeonggi-do, South Korea 469-800

TURKMENISTAN

– *Soyunmurat Korov*. Jehovah's getuige, gewetensbezwaarde, op 3 november 2015 nog niet berecht, Gevangen sinds 18 november 2014. Seydi Labour Camp, 746222 Lebap vilayet, Seydi Turkmenistan, uchr. LB-K/12

OEKRAÏNE

– *Ruslan Kotsaba*. Weigert dienst. Gearresteerd wegens verraad en obstructie. Wacht nog steeds op rechtszaak. Gevangen sinds 9 februari 2015. Ivano-Frankivsk Detentie Centrum, E. Konovalets 70, Ivano-Frankivsk 76018, Oekraïne

UNITED STATES OF AMERICA

– *Rafil Dhafir* (11921-052). 22 jaar deten-

Foto: Frank Feiner

CHELSEA MANNING OP RECLAMEBORD IN MÖDLING, OOSTENRIJK.

tie voor humanitaire en financiële steun aan Irakezen in overtreding met de U.S. sancties. Gevangen 26 april 2000 - 26 april 2022. FMC Devens, Federal Medical Center, Postbus 879, Ayer, MA 01432, USA.

– *Chelsea* (voorheen Bradley) *Manning*. 35 jaar detentie voor spionage en diefstal en andere 'misdaden'. Gevangen 15 mei 2010 - 20 augustus 2048. Fort Leavenworth, 1300 North Warehouse Road, Fort Leavenworth, Kansas 66027-2304, USA.

– *Norman Edgar Lowry Jr*. (KN 9758). Derde keer ongeoorloofd betreden van militair rekruteringsbureau in Lancaster, Pennsylvania. Gevangen 1 augustus 2011 - 31 augustus 2018. SCI Dallas, 1000 Follies Rd., Dallas, PA 18612, USA.

– *Maya* (voorheen Jared) *Chase* (2012-0519003). Veroordeeld voor bezit van opruiende tekeningen bij protest tegen de NATO topconferentie in mei 2012, na infiltratie van een undercover provocateur. Gevangen 18 mei 2012 - 6 mei 2016. Schrijf aan Maya, maar adresseer de envelop aan Jared. Dixon Correctional Center; Jared Chase (2012-0519003), 2600 N. Brinton Avenue; Postbus 089002, Chicago, IL 60608, USA.

Frank Feiner

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

COLUMN FEDDEMA

Gemiste vredeskans van 2012

Finse ex-president Ahtisaari is bron van een voor de vluchtelingensituatie van nu onthutsend bericht over een Russisch vredesplan in 2012 inzake Syrië. Poetin toonde zich toen bereid president Assad te laten vallen, mits dit elegant gebeurde. Ik herinner me, dat het toen ook even in de media was. Vandaag, nu Rusland mee bombardeert in Syrië, er zelfs soldaten heen stuurt en Assad zelfs Poetin bezoekt in Rusland om hem te bedanken voor zijn steun, lijkt dit utopie. We zien voorts een hegemoniestrijd tussen grootmachten. Een wedijver die ooit leidde tot de vorig jaar herdachte bloedige Wereldoorlog I. Het haantjesgedrag rondom Oekraïne – 'rebellen stiekem helpen' (Poetin) of 'via sancties eigen rechtertje spelen' (Westen) – om dat land toch maar in hun invloedsfeer te krijgen of te houden, lijkt de oorzaak. Poetins argument is thans, dat "terreurgroepen als de IS zonder samenwerking met het Syrische regime niet zijn te verslaan." In termen van oorlog plausibel, als men vergeet dat Assad staat voor onderdrukking en bombardementen op de eigen bevolking en al steun krijgt van het sjiitische Iran. Poetins visie en de vluchtelingenstroom zijn een indicatie van de impasse van nu. Een impasse die het Westen – ook als we de dramatische gevolgen van militaire interventie van Bush en Blair in 2003 even vergeten – over zichzelf afriep. Dit, omdat het in 2012 het Russische vredesplan afwees met de naïeve visie, als zou Assad door de rebellen binnen een of twee maanden gedwongen zijn z'n paleis te verlaten. Deze elegant te doen vertrekken op basis van onderhandelingen vond het Westen daarom onnodig.

Het Westen koos voor het 'laten uitvechten' en wees het plan mede ook af gezien de bepaling daarin, dat het dan zou stoppen met het leveren van wapens aan de rebellen. Redelijk, daar Rusland dat dan ook zou doen, dus van zijn kant Assad wapens onthouden. Redelijk gezien het grote drama, dat er na 2012 nog zat aan te komen. Waarom ging het Westen in vredesnaam niet in op dit vredesplan? Een momentum laten voorbij gaan, is polemologisch een 'doodzonde'. Elke oorlog moet immers uiteindelijk uitlopen op onderhandelen. Ernstiger is dat het voorbij laten gaan van een momentum zich daarna wreekt: 1) de relatie met Rusland is nu slechter, 2) na 2012 vielen in Syrië tweehonderd duizend doden extra en 3) enkele miljoenen vluchtelingen kwamen er bij. Hoe bizar, als we die extra vluchtelingen hier nu liefst niet al te hartelijk ontvangen.

Of komt er binnenkort weer zo'n momentum, nu 'onze' verhoudingen met Poetin mede door 'Parijs' iets verbeterd lijken?

Hans Feddema

Kernwapens, ons een zorg

Foto: Hans van Iterson

Op 26 september 2015 hield de NVMP – Vereniging voor Gezondheidszorg en Vredesvraagstukken – in De Balie in Amsterdam een symposium, getiteld *Kernwapens, ons een zorg*, met als doel de noodzaak tot nucleaire ontwapening weer op de politieke agenda te krijgen. Niet uit partijpolitieke of ideologische, maar uit medisch-humanitaire motieven. Want of je nu links of rechts bent, arm of rijk, man of vrouw, oud of jong, een atoombom discrimineert niet, zelfs niet tussen burgers en militairen – en schendt daarmee een van de elementairste regels uit het oorlogsrecht. En de huidige zestienduizend kernwapens zijn tot duizendmaal krachtiger dan de twee die in 1945 werden uitgeprobeerd op Japan, met 250.000 burgerslachtoffers als gevolg. Duizenden van die wapens staan nog steeds op scherp – ook met de coördinaten van onze grote steden geprogrammeerd –, genoeg om op ongekende schaal dood en verderf en andere medisch-humanitaire ellende te zaaien, met opzet of per ongeluk. En van wie werkzaam zijn in de gezondheidzorg valt dan geen enkele structurele hulp te verwachten. Dat was de kernboodschap van dit symposium.

Vóór de pauze stond het wetenschappelijk karakter voorop. Achtereenvolgend kwamen aan bod: de werking en directe gevolgen van detonatie van een kernwapen in de Rotterdamse haven,en de werking en medisch-humanitaire gevolgen op de korte en middellange termijn aan de hand van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. Tenslotte werd ingegaan op de gevolgen van een beperkte kernoorlog op lange termijn, met name de nucleaire winter. Daarbij veroorzaakt roetvorming in de atmosfeer een daling van de temperatuur, met verkorte groeiseizoenen en een daling van de voedselproductie tot gevolg. Zo komen er nog twee miljard extra ondervoede mensen bij, vooral in Afrika, Zuid-Amerika en China.

Na de pauze werden de zienswijzen en stellingnames van een aantal in dit opzicht relevante organisaties naar voren gebracht: de overkoepelende artsenorganisatie KNMG bij monde van hun voorzitter Rutger Jan van der Gaag, tevens *Board member World Medical Association*; Burgemeesters voor Vrede bij monde van hun voorzitter, Jan Hoekema, burgemeester van Wassenaar; namens het Rode Kruis Mirjam de Bruin; de vredesambassadeur van PAX Casper van der Zijde; Erik de Jonge als woordvoerder van de organisaties van huisartsen, sociaal-geneeskundigen en specialisten in opleiding en, op persoonlijke titel, Alexander Rinnooy Kan. Gedurende het gehele symposium lag de nadruk op de medisch-humanitaire gevolgen van het gebruik van kernwapens.

VAN LINKS NAAR RECHTS
PETER BUYS, JAN HOEKEMA EN
RUTGER JAN VAN DER GRAAG

Wat er gezegd is werd onderstreept door de presentatie van een Medisch Appel, ondertekend door meer dan honderd gezaghebbende medische kopstukken, gericht "... aan eenieder die het aangaat: werkenden in de gezondheidszorg, politici en andere beleidsmakers, ja eigenlijk aan alle Nederlanders." Daarin wordt aansluiting van ons land bepleit bij de hoopgevende *Humanitarian Pledge*, geïnitieerd door Oostenrijk eind 2014 "*to fill the legal gap for the prohibition and elimination of nuclear weapons*", en inmiddels onderschreven door 120 van de 193 VN-landen.

Het Appel werd in ontvangst genomen door representanten van twee van de drie bovengenoemde categorieën: werkenden in de gezondheidszorg en de Nederlandse bevolking. De politiek komt later aan bod: een aanbieding aan de Vaste Kamercommissie van Buitenlandse Zaken en minister Koenders.

Hans van Iterson en Peter Buijs

Neil Young

Een politiek geëngageerde musicus

In 2006 bracht Neil Young zijn cd "Living with war" uit, waarin hij in rake teksten de buitenlandse politiek van het Bush bewind hekelde. Hij wilde hier duidelijk het statement maken dat deze oorlogszuchtige politiek een totaal verkeerde aanpak is. Het leverde hem veel kritiek op en er vonden zelfs openbare CD-vernietigingen plaats.

Neil Young is op zijn zeventigste echter nog steeds in staat om onrecht aan de kaak stellen en hij gebruikt zijn muzikale invloed om een groot publiek te bereiken. In zijn nieuwe CD "The Monsanto Years" valt hij de multinational Monsanto aan. Deze zeer machtige biotech multinational maakt op arrogante wijze misbruik van zijn gentechnologie door kleine boeren juridisch kapot te maken onder het motto 'Het doel heiligt de middelen.' Het doel is niet zoals Monsanto beweert het voedselprobleem in de wereld op te lossen, maar om de aandeelhouders zo veel mogelijk winst te brengen, ongeacht de consequenties. Want buiten dat de gentechnologie zeer omstreden is, creëren ze een monopoliepositie doordat hun gewassen alleen goed met de door Monsanto geleverde bestrijdingsmiddelen geteeld kunnen worden.

Met The Monsanto Years gaat Neil Young verder met zijn jarenlange politieke inzet voor Farm Aid en levert tegelijk een album met een set nieuwe songs, die politieke boodschappen verpakt in stevige teksten, voorzien van countrymuziek. De teksten over corruptie, milieuvervuiling, ongelijkheid, geweld en bankiers "too rich for jail" zijn treffend; de muziek klinkt af en toe wat rommelig en lijkt bij de eerste indruk niet sterk, maar daarover zijn de meningen verdeeld.

Farm Aid is een non-profitorganisatie die zich inzet voor agrariërs in de Verenigde Staten. De organisatie is in 1985 opgericht door de countrymuzikanten Willie Nelson, John Mellencamp en Neil Young. Farm Aid organiseert jaarlijks een benefietconcert om aandacht te vragen voor de belangen van Amerikaanse boeren en om geld in te zamelen voor kleine en/of noodlijdende familiebedrijven in de agrarische sector.
www.farmaid.org

MONSANTO YEARS

Dit album maakte hij samen met de zonen van Willie Nelson, die hij met hun band "Promise of The Real" had zien spelen in het voorprogramma van hun vader. De titelsong "The Monsanto Years" is een van de beste nummers van de CD.

The farmer knows he's got to grow what
he can sell, Monsanto, Monsanto.
So he signs a deal for GMOs that makes
life hell with Monsanto, Monsanto.
Every year he buys the patented seeds.
Poison-ready they're what
the corporation needs, Monsanto.

"A Rock Star Bucks a Coffee Shop" is een aanklacht tegen de positie, die Starbucks neemt in de gendiscussie: "I want a cup of coffee, but I don't want a GMO. I'd like to start my day off without helping Monsanto." Ook de politici worden niet gespaard: "Fascist politicians and Chemical Giants walking arm in arm... Monsanto, Let our Farmers Grow, What They Want to Grow."

"Wolf Moon" gaat over de landbouwer, met als einde het doembeeld van de plunderaars die opduiken. "Seeds of life, your golden fields of wheat, windy fiels of barley at your feet, while you endure the thoughtless plundering."

Monsanto heeft gereageerd door in een persbericht te verklaren dat het personeel van Monsanto dat van Neil Young en zijn muziek houdt, teleurgesteld is en zich onterecht geraakt voelt door zoveel onbegrip over al het goede dat Monsanto doet.

Thijs Teeling

Wikipedia over Monsanto: tinyurl.com/monsant

COLUMN VAN DIJK

Klimaatverandering en oorlog

De VN-conferentie in Parijs over klimaatverandering heeft milieuorganisaties wereldwijd de kans geboden mensen bewust te maken van de urgentie van effectieve maatregelen tegen de CO_2 uitstoot. We mogen hopen dat het draagvlak voor die maatregelen onder de bevolking flink gestegen is, zodat de druk op tot nu toe terughoudende regeringen kan worden opgevoerd. En we mogen hopen dat die milieuorganisaties blijven samenwerken om ook in de komende tijd de druk op de ketel te houden. Zonder beweging van onderaf zal de politiek snel verslappen. Nu is die milieubeweging al heel breed. Het gaat niet alleen over energie en transport, maar ook over landbouw en voedsel. Maar een aspect van de klimaatverandering heeft tot nu toe minder aandacht gekregen: de veiligheid.

Enige tijd geleden circuleerde een strip op internet waarin duidelijk werd gemaakt hoe de klimaatverandering als katalysator heeft gewerkt in de burgeroorlog in Syrië. In de jaren voorafgaand aan de Arabische Lente kampten Syrië en andere landen in de regio met grote droogte. Die droogte was veel erger en duurde ook langer dan voorheen. Meer dan een miljoen boeren trokken bij gebrek aan inkomsten naar de stad, maar ze vonden daar ook geen werk. De Syrische regering had geen antwoord op de sociale spanningen die hieruit voortkwamen. In de stad Daraa kalkten kinderen van werkloze boeren in februari 2011 anti-regeringsleuzen op de muur. Ze werden opgepakt, gevangen gezet en gemarteld. Met demonstraties van hun woedende familieleden begon de opstand tegen Assad.

Klimaatwetenschappers voorspellen voor de regio van de Levant en het Arabisch schiereiland steeds hogere temperaturen en langere periodes van droogte bij een stijging van de bevolkingsaantallen. De gevolgen daarvan zijn duidelijk en onontkoombaar. Als er niets gebeurt, zeggen ze, wordt de regio totaal onbewoonbaar. De verwachting voor de komende tijd is dat steeds meer mensen de regio zullen ontvluchten. En dat gebeurt niet alleen daar, maar overal waar men niet is opgewassen tegen de gevolgen van de klimaatverandering, of het nu om droogte gaat of om overstromingen of alles verwoestende orkanen. Klimaatvluchtelingen, het woord is inmiddels al ingeburgerd, zullen overal in de wereld spanningen oproepen die geweld uitlokken en de veiligheid ernstig kunnen aantasten.

Assad noch andere dictators kunnen vrijgepleit worden van hun gruweldaden met verwijzing naar het klimaat. Maar wie opkomt voor de vrede kan zich niet langer onttrekken aan de milieubeweging die de klimaatverandering probeert te stoppen.

Jos van Dijk

Wapenhandel voor beginners, deel 3

Wat zijn de regels?

Het belangrijkste misverstand rond internationale wapenhandel is het idee dat het wettelijk niet zou mogen. Dat telt maar voor een klein deel van de wapenleveranties. Verboden zijn leveranties aan landen waar de VN of (voor lidstaten) de Europese Unie een embargo tegen heeft of leveranties die in strijd zijn met internationale verdragen.

Er is een scala aan embargo's van de EU en VN.[1] Het blijkt dat deze embargo's vaak niet zo sterk zijn. Tegen bijvoorbeeld Egypte geldt wel een embargo, maar het geldt niet voor alle soorten wapens en is niet bindend. Een algeheel wapenembargo is vrij zeldzaam en ook dat laat ruimte voor uitvluchten.

SMOKKEL

Er zijn verdragen gericht op een bepaald wapensysteem, zoals rond non-proliferatie van kernwapens, biologische en chemische strijdmiddelen en een controleregime voor export van rakettechnologie. In november 2015 kon de VARA televisie niettemin een smakelijke uitzending maken over de smokkel van Nederlandse nucleaire kennis naar Pakistan door atoomspion Kahn.[2] Dat premier Ruud Lubbers van de Amerikanen het verzoek had gekregen de dader te laten lopen, werd breed uitgemeten. Er waren hogere belangen in het geding dan het handhaven van de wet.

Je hoort vaak: landmijnen zijn verboden. Dat is niet waar. Het gaat om de export, productie en opslag van landmijnen tegen personen (AP). Veel rijke landen hebben die AP-landmijnen vervangen door systemen met dezelfde werking maar die makkelijker op te ruimen zijn. De Verenigde Staten gebruikt nog wel AP-mijnen, met een aantal aanpassingen.[3] De productie en export van zwaardere landmijnen gaat door.

Sinds vorig jaar bestaat het wapenhandelsverdrag ATT. Wat je ook denkt van het verdrag, het lijkt sterk op de gedragscode die de Europese Unie al had. Die voorkwam niet dat jarenlang werd geëxporteerd naar tal van dubieuze bestemmingen. Net als in de Europese gedragscode, staat in het ATT dat er legitieme belangen zijn om wapens te produceren, exporteren en te importeren. Wie of wat legitiem is, is een kwestie van interpretatie. Deze verdragen zijn geen ontwapeningsverdragen, ze zijn om wapenhandel te reguleren, niet om wapenhandel te beperken.

Met of zonder wetten en gedragscodes zijn er politieke, ethische en humanitaire redenen om tegen wapenhandel te zijn. Activisten moeten dat aan de orde stellen en dat kan. Onlangs moest de Mexicaanse politie een hoeveelheid Duitse geweren terugleveren, omdat het gevaar bestond dat ze werden ingezet bij mensenrechtenschendingen.[4] Die stap is er gekomen omdat pers en activisten in Duitsland en Mexico gezamenlijk de druk bleven opvoeren. Zonder drang gaan bedrijven en overheden door met leveren.

Martin Broek

1. Het Stockholm International Peace Research Institute geeft er een compleet overzicht van (http://tinyurl.com/waphan3-embarg).
2. De Affaire: Kahn, VARA, 4 november 2015 (http://tinyurl.com/waphan3-affaire).
3. Barriers, Obstacles, and Mine Warfare for Joint Operations, Joint Chiefs of Staff (VS), 17 juni 2011 (http://tinyurl.com/waphan3-doct).
4. Mexican state to return about 2,100 German assault rifles, AP 11 mei 2015 (http://tinyurl.com/waphan3-asrif).

Foto: Jan Bervoets

BIJ DE ANTI-TTIP DEMONSTRATIE IN AMSTERDAM OP 10 OKTOBER WAREN WEL ZEVENDUIZEND MENSEN.

Is TTIP oorlog?

Op 6 november organiseerde het Haags VredesPlatform het jaarlijkse vredesdiner. Dit werd afgesloten met een forum over TTIP, het Transatlantic Trade and Investment Partnership. Een van de vele discussies en zeker niet een van de meest bezochte. Maar wel aanleiding om nog eens in te gaan op dit thema.

Oorspronkelijk zou het thema zijn 'de NAVO als bedreiging voor de democratie' maar uiteindelijk is gekozen voor een ander thema. Want TTIP lijkt als bedreiging nog actueler. Een en ander speelde zich af in de schaduw van een massademonstratie op 10 oktober in Amsterdam, waarbij een kleine tienduizend mensen trok van het Jonas Daniël Meijerplein naar het Museumplein.

In het vorige nummer van VredesMagazine zette Kees van der Pijl al uiteen *Waarom TTIP een bedreiging vormt voor de democratie*. Van der Pijl vormde samen met Kees Kalkman het sprekersduo dat de discussie leidde. Maar ook daar kwam de NAVO als het ware langs een achterdeur om de hoek kijken, zodat het oorspronkelijke plan niet helemaal in de ijskast bleek te zijn verdwenen.

Het Haags VredesPlatform stelde zichzelf en tijdens de discussieronden de volgende vraag: in hoeverre is het TTIP-verdrag, dat aan grote multinationale ondernemingen de vrijheid geeft om een arbitragesyndicaat te organiseren dat in hun belangen soevereine staten kan straffen met budgetvernietigende boetes, verbonden met oorlog? Het voor de hand liggende antwoord is dat het wel eens tot militaire actie zou kunnen komen als de willekeur van deze bedrijven zo groot wordt en de *racket* van het door deze bedrijven ingehuurde advocatenpak zo bedreigend voor de nationale economieën dat dit soort verdragen worden opgezegd omdat men weigert de boetes te betalen. We kennen al de verhalen over Colombia, waar vruchtbaar landbouwgrond ongestraft kan worden verwoest door Monsanto, ingehuurd voor de bestrijding van cocaplantages met haar patentlandbouwgif Roundup, ook al wordt er geen narco verbouwd. En waar een oorlog dreigt met buurland Ecuador, omdat Monsanto's gif over de grenzen waait. Er circuleren berichten over Midden-Amerikaanse landen als Nicaragua en Honduras waar mijnexploitanten en plantende grootgrondbezitters niet meer door staten mogen worden tegengehouden om over te gaan tot landroof en verwoes-

ting van leefomgevingen – in strijd met traditionele indianenrechten. Het is het bekende soort vrijhandel die ophoudt vrijheid van verkeer, personen en goederen te garanderen. In plaats daarvan ontzegt deze vrijhandel het bestaansrecht van degenen die niet willen of kunnen gehoorzamen aan de bedrijfsleiding van *multinationals*.

HEGEMONIE

De discussie in Den Haag werd vooral gevoerd over Europa. En daar kwam snel de conclusie op tafel: TTIP is 'een economische NAVO', een standpunt dat ook door Kees Kalkman werd gedeeld. Intussen staat er al een *Trans Pacific Partnerschip* op papier, waarin de Verenigde Staten, Mexico, Chili en Canada verdragen sluiten met Japan, Maleisië, Australië, Nieuw Zeeland en Vietnam. China is nadrukkelijk hiervan buitengesloten. De analyse is dat bij TTIP een gelijkaardige buitensluiting van Rusland is beoogd. Haviken als Peter van Ham van het Clingendael-instituut zien daarin ook een economische ondersteuning van het militair-strategische beleid tegen Rusland en een stimulans voor een meer offensieve NAVO-lijn als antwoord op bijvoorbeeld de kwestie Oekraïne. Voor hem moet TTIP zo snel mogelijk tot stand komen, voordat en vooral om te voorkomen dat China economisch nog sterker wordt.

De 'partnerships' zijn dus geen mondiale vrijhandelsverdragen, want de handelsvrijheid van Europa met Rusland en China worden dan buitengesloten. De VS hoopt met dit verdragenstelsel zijn hegemonie te bestendigen, maar in Europa zijn er ook belangen die economische relaties met Rusland noodzakelijk maken, zoals bijvoorbeeld de gasvoorziening. Maar de economie van het kapitalistische Westen is in een neergaande lijn en dat bedreigt de VS-hegemonie meer dan de competitie van andere mogendheden. Het gevolg van een en ander kan zijn dat er evenals rond 1900 imperialistische tegenstellingen ontstaan, zoals die een eeuw geleden door Lenin zijn beschreven, maar dan met wereldwijde blokken als de VS, Europa, China, India en mogelijk Brazilië.

Onderzocht is of in het TTIP-verdrag zelf militaire bepalingen voorkomen of dat er iets gezegd wordt over militaire productie. Opmerkelijk is dat de defensie-industrie en wapenhandel buiten het verdrag worden gehouden. De reden hiervan is dat het verdrag dan in strijd zou zijn met de *Buy America Act*, die voorschrijft dat aan met name militaire aanbestedingen voorrang moet worden gegeven aan VS-ondernemingen! Een netelige kwestie, omdat in wapenverdragen ook producten ter sprake komen die voor vreedzame en niet-vreedzame doelen kunnen worden gebruikt (*dual use*), en men in TTIP ook daarover besloten moet hebben. Ook de EU wil daar niet aan, omdat 'vrije concurrentie' zou leiden tot overname van de gehele Europese wapenindustrie door de VS.

CHANTAGEMIDDEL

Vooralsnog zijn in het verdrag geen militaire bepalingen opgenomen bij het niet nakomen van verdragsbepalingen. Een interventierecht van de VS, zoals United Fruit in 1915 had bedongen voor Ecuador en in 1954 daadwerkelijk is uitgevoerd tegen Arbenz in Guatemala, is niet bekend. Op papier zijn de sancties dus beperkt tot economieën ontwrichtende boetes als chantagemiddel tegen sociaal beleid of – het kan niet genoeg herhaald worden – het lijfsbehoud van culturele minderheden. Toch hebben blokkades door handelsoorlogen ook tot militaire oorlogen geleid. Voor Japan lagen handelsoorlog en militaire oorlog dichterbij dan men in de VS door had, en dat kan een waarschuwing voor de toekomst zijn.

Voorstanders van TTIP denken dat de uitvoering van het verdrag juist de militaire budgetten zal laten groeien. Wellicht om de volgende reden: Staten die het verdrag in stand willen houden om te voorkomen dat ze met boetes worden afgestraft, staan voor de noodzaak zich te verzetten tegen democratische belangenstrijd van de bevolking. Bovendien zijn ze volgens deze verdragen aansprakelijk voor schade aan investeerders door "civil strifes" zoals de afgelopen jaren in Griekenland hebben plaatsgevonden. De 'binnenlandse oorlog' waarover al was gediscussieerd tijdens het anarchistische congres in St. Imier, zal zeker meer manifest worden naarmate de sociale gevolgen van de TTIP zich laten voelen. Een TTIP-gehoorzame Europese regering zal zich steeds meer tegen haar eigen burgers keren en haar toevlucht nemen tot militaire of politiële leidersbeginselen. En "een volk dat voor tirannen zwicht…"

En elders in de wereld? Ter wille van goud, soja of delfstoffen zijn dit soort vrijhandelsverdragen gelijk aan een *Wannsee*-overeenkomst, waarbij voor 'inboorlingen' slechts de *Endlösung* geldt. Ook al worden staten die zich tegen dit soort uitmoorden van rassen of verwoesting van milieu verzetten door het arbitragesyndicaat vrijgesproken. Hun proceskosten worden niet vergoed of gecompenseerd, dus volstaat voor kwaadwilligen als Monsanto of United Fruit alleen al de dreiging voor een dergelijke demarche. Guatemala, dat na de interventie van 1954 te lijden had onder een Amerikaanse bezetting en de daarmee samenhangende rassenmoord van de godsdienstwaanzinnige Montt, kan dus – evenals Colombia, Honduras of Mexico – nieuwe bloedbaden tegemoet zien.

"Schrijft het op de straat, schrijft het op de muur
Schrijft het in uw harten, met letters van vuur.
Beukt het in de hoofden, schreeuwt het langs de wegen
Dat heel de aard' het hoort:
TTIP = fascisme en fascisme is..."

Jan Bervoets

Oorlog in scherven

In het Haags gemeentemuseum wordt dit najaar een tentoonstelling gehouden van aristocratische tafelarrangementen onder de titel Nederland dineert. Dat was voor de keramist Bouke de Vries aanleiding een eigen tafelarrangement op te zetten om de andere kant van de samenleving te laten zien. Onder de titel War and Pieces schikte hij scherven en brokken van achttiende-eeuws aardewerk en porselein in dezelfde symmetrische indeling als waar een paar kamers verder het servies en de zilveren schalen van families als Van Zuylen en het Koninklijk Huis staan. Maar de borden zijn allemaal in scherven en gelijmd, de heften van het bestek zijn in de vorm van kalasjnikovs en de beeldjes vliegen elkaar in de haren met poppenbestek of plastic wapentuig van star wars figuren. In het midden van de tafel staat geen bruidstaart, maar een gebeeldhouwde paddenstoel in de vorm van een atoombomexplosie. Hier wordt de oorlog niet gewonnen met het wijnglas in de hand. Maar er is wel een spektakel ontstaan, dat men tot 28 februari kan bewonderen en op de schrikkeldag zal worden opgeruimd.

Het Haags Gemeentemuseum is geopend van dinsdag t/m zondag van 11 tot 17 uur.

SPRINGSTOF

Samenstelling: Mark Akkerman, www.stopwapenhandel.org

Militaire trucks naar Soedan

Vrachtwagens geleverd door de handelsfirma Van Vliet Trucks Holland BV worden door het Soedanese leger gebruikt in de oorlog tegen rebellen in Zuid Kordofan, zo blijkt uit onderzoek van het VPRO-radioprogramma Bureau Buitenland. Het bedrijf heeft in 2010 en 2011 vanuit de havens in Antwerpen en Amsterdam tenminste twee ladingen trucks verscheept naar Soedan. Een van de leveranties bestond uit 99 vrachtwagens van het Duitse merk MAN, oorspronkelijk ontworpen voor militair gebruik. Voor Soedan geldt sinds 1994 een wapenembargo dat door de EU in 2004 werd aangescherpt vanwege het conflict in Darfur.

Omdat het om gedemilitariseerde trucks ging zag Van Vliet Trucks geen probleem in de leveringen. Het kabinet liet in antwoord op Kamervragen weten dat de trucks niet onder de exportcontrolewetgeving vallen. Desondanks kondigde het bedrijf aan de doorvoer van vrachtwagens naar Soedan te stoppen.

Nederlandse wapens in Jemen

Nieuw onderzoek van Stop de Wapenhandel bracht aan het licht dat vanuit Nederland geleverde wapens een belangrijke rol spelen in de oorlog in Jemen. De door Saoedi-Arabië geleide coalitie zet onder meer M109 houwitsers van de VAE in, waar Nederland tot voor kort granaten en reserveonderdelen voor leverde. Daarnaast gaat het om communicatiesystemen in Saoedische tanks, vuurleidingssystemen in Egyptische schepen (betrokken bij havenblokkades en kustbeschietingen) en door de Nederlandse luchtmacht afgestoten F16's die aan Jordanië zijn verkocht.

De mainports Schiphol en Rotterdam fungeren als doorvoerhavens voor wapentransporten naar de coalitielanden. De regering ziet geen probleem in wapenexport en -doorvoer naar deze landen.

Verzekeraars investeren in clustermunitie

Zes verzekeringsgroepen in Nederland hebben aandelen en obligaties in vier door Stop Wapenhandel geïdentificeerde Amerikaanse wapenfabrikanten die MK-bommen en clusterbommen produceren. Onderzoek van Amnesty International in het noorden van Jemen wijst uit dat deze munitie recent is gebruikt bij luchtaanvallen op burgerdoelen, met veel burgerslachtoffers tot gevolg.

Uit een onderzoek van juni 2015 door de Eerlijke Verzekeringswijzer naar investeringen in controversiële wapenhandel blijkt dat de volgende verzekeringsgroepen aandelen en obligaties hebben in de wapenproducenten General Dynamics, Orbital ATK, Textron en Lockheed Martin: Aegon (68 miljoen euro), Allianz (152 miljoen euro), APG (126 miljoen euro) en Legal & General (387 miljoen euro). Delta Lloyd en Generali investeren een relatief klein bedrag en alleen in Lockheed Martin (respectievelijk 2 en 1 miljoen euro). Bij de onderzochte aanvallen op verschillende dorpjes in de regio Sa'da kwamen ten minste 71 burgers om het leven, onder wie een groot aantal kinderen. Amnesty vond geen bewijs voor de aanwezigheid van militaire doelen. Deze aanvallen zijn onwettig omdat zij civiele objecten (woningen) tot doel hadden of geen onderscheid maakten tussen burger- en militaire objecten.

Delta Lloyd liet weten het investeringsbeleid inmiddels te hebben aangepast. Aegon zei in gesprek te gaan met Lockheed Martin.

Leverantie Thales aan Egyptische marine

Egypte is de laatste maanden bezig met een flinke aankooppronde op de internationale wapenmarkt. Ook Nederland speelt hierin een rol. Begin september liet minister Ploumen aan de Tweede Kamer weten dat de regering een vergunning heeft afgegeven aan Thales voor de export van radar en communicatieapparatuur voor de Egyptische marine. Deze zal worden ingebouwd in vier korvetten die het Franse bedrijf DCNS bouwt.

In de brief aan de Kamer rept Ploumen nauwelijks over de rol van de Egyptische marine in de verwoestende havenblokkades in Jemen. In de antwoorden op Kamervragen van de SP geven Ploumen en collega Koenders weliswaar aan dat de situatie in Jemen zeer zorgwekkend is, maar blijven de leverantie legitimeren, met name met een beroep op de bijdrage van de Egyptische marine aan de veiligheid in de regio.

Wat daar mede onder verstaan wordt is het tegenhouden van vluchtelingen die de Middellandse Zee willen oversteken. Ploumen prijst de rol die de Egyptische marine hierbij speelt, en maakt er geen woorden aan vuil dat deze rol onder meer bestaat uit het beschieten van vluchtelingenboten.

Wapenindustrie voedt vluchtelingentragedie

Terwijl de EU weigert verantwoordelijkheid te nemen voor haar aandeel in de oorzaken van de vluchtelingencrisis, blijft de voortdurende stroom wapens vanuit de EU naar het Midden-Oosten en Noord-Afrika de crisis aanwakkeren. In een periode van tien jaar (2004-2013) zijn wapenexportvergunningen afgegeven voor het verbijsterende bedrag van meer dan 82 miljard euro.

Het autoritaire regime van Saoedi-Arabië, die leider is van de coalitie die Jemen bombardeert en tevens de wapenleverancier en financier van islamitisch extremisme, is na de VS de grootste klant van Europese wapens. Cynisch genoeg profiteren wapen- en securitybedrijven ook aan de andere kant van de vluchtelingencrisis. Voor de steeds verder voortgaande militarisering van de Europese grenzen en voor grootschalige uitwisseling van data kloppen de EU-regeringen ook weer bij hen aan.

TOVARNIK

Vluchtelingen
Mensen die het geweld zijn ontvlucht
met hun schamele bezittingen
op weg naar veiligheid.

En dan geconfronteerd worden
met hekwerken en grenspolitie
waarmee Europa zich
tegen hen wil beveiligen.

Foto's: Geronimo Matulessy/www.gerography.nl
Tekst: Jan Schaake

Proefabonnement

Geef een jaarabonnement cadeau voor **10 euro** (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden worden naar:

naam: .....

adres: .....postcode/plaats: .....

VredesMagazine kan verzonden worden naar:

naam: .....

adres: .....postcode/plaats: .....

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van een of meer van deze organisaties.
Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan:
VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of info@vredesmagazine.nl.

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Laan van Nieuw Oost-Indië 252, 2593 CD, Den Haag tel: 070 3974682 (secretariaat) of 0345 615105 (penningmeester), e-mail: info@wilpf.nl

Op de website een bericht over het VN-Veiligheidsraad resolutie 1325 project met Colombia.

VD AMOK

Lauwerecht 55,
3515 GN Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskollektief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op NL28INGB 0005 5676 07 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

Twitter: @keesamok sinds vijf jaar vrijwel dagelijks tweets over kernwapens, wapenhandel en militaire interventies.

Blog: troepenbewegingen.blogspot.nl – enkele malen per week berichten over militaire bases, troepenverplaatsingen, bewapening en geheime diensten.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag, tel 070-3922102
jan.bervoets@casema.nl.
www.haagsvredesplatform.nl.

VREDESBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld. Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-7850137. FOLLOW@vredesbeweging

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 30 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, 06-31275464,
info@humanistischvredesberaad.nl
www.humanistischvredesberaad.nl

Wij zoeken mensen die mee willen helpen bij onze missie, bel of mail ons.

Op de website een interview met Anke Polak, bestuurslid van het Humanistisch Vredesberaad en redacteur van VredesMagazine.

Onderzoeksdossier VD AMOK

PARIJS, 22 SEPTEMBER 1990. DEMONSTRATIE TEGEN DE GOLFOORLOG **Foto: Loeke Pam**

GOLFOORLOG 1991

proloog van een oorlog zonder einde

Gevolg van een proxy-oorlog • Bashûr, Koerdische autonome regio • Het KAGO en de strijd tegen westers eigenbelang • Van Baath tot Islamitische Staat • Verarmd uranium in de Golfoorlog

---

Dit dossier is een product van VD AMOK. Redactie: Kees Kalkman, Jan Schaake

De Golfoorlog als gevolg van

De Golfoorlog van 25 jaar geleden zou je kunnen beschouwen als het resultaat van de *proxy-oorlog* of oorlog-bij-volmacht die in de jaren daarvoor in het Midden-Oosten was uitgevochten. Min of meer door dezelfde partijen die ook bij de huidige proxy-oorlog in Syrië en Irak zijn betrokken. Wat dat aangaat is niet alleen de Golfoorlog zelf maar ook de oorlog die eraan voorafging nog angstwekkend actueel.

Op 22 september 1980 waren Iraakse troepen de olierijke en Arabischtalige Iraanse provincie Khuzistan binnen gevallen. Saddam Hoessein durfde dit aan nadat de Verenigde Staten hem via Saoedi-Arabië de informatie hadden toegespeeld dat de Iraanse krijgsmacht ernstig verzwakt was ten gevolge van zuiveringen in de legerleiding en het gebrek aan reserve-onderdelen voor het Amerikaanse oorlogsmaterieel waarover de Iraanse krijgsmacht beschikte. Iran zou volgens deze informatie binnen drie weken door haar reserve-onderdelen heen zijn. De informatie was echter bewust overdreven; de Verenigde Staten en de pro-westerse Golfstaten, waaronder Saoedi-Arabië en Koeweit, hadden er alle belang bij dat Irak zijn op papier veel sterkere buurland Iran zou aanvallen. Dit uit angst voor het overslaan van de islamitische revolutie vanuit Iran naar de rest van de regio. Saddam Hoessein had echter niet alleen, op basis van de bewust misleidende informatie, de militaire kracht van Iran onderschat, maar overschatte ook zijn eigen militaire kracht. Ondanks grote gebiedswinst aan het begin van de oorlog, was het Iraakse leger twee jaar later volledig teruggedreven en had het Iraanse leger delen van Irak veroverd. Een langdurige uitputtingsslag volgde, die pas in 1988 met een wapenstilstand tot een einde kwam. De Iran-Irak-oorlog (ook wel de Eerste Golfoorlog genoemd) kende alleen maar verliezers.

Met die twee verliezers kregen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, die tijdens deze oorlog een cynische machtspolitiek voerden door – direct of indirect – zowel de ene als de andere partij te steunen, hun zin, zoals verwoord door de voormalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger toen deze zei: "Het enige wat jammer is aan deze situatie is dat er maar één verliezer kan zijn." Iran was onder de sjah Amerika's belangrijkste steunpilaar geweest in het Midden-Oosten, maar na de islamitische revolutie een erfvijand. Irak was in

SOLDATEN ONDERZOEKEN DE OVERBLIJFSELEN VAN EEN SCUD. MEI 1992

een proxy-oorlog

de jaren zeventig een belangrijke bondgenoot van de Sovjet-Unie, maar in 1979 was Saddam Hoessein zich juist meer op het Westen gaan richten. Toen de Sovjet-Unie in het kader van de Koude Oorlog bovendien het nieuwe Iraanse regime verwelkomde, ontsloeg Saddam Hoessein de communistische ministers in zijn regering en zette een bloedige vervolging van de communistische partij in. Aan het begin van de oorlog was Irak vooral aangemoedigd om Iran binnen te vallen; toen enkele jaren later Irak aan de verliezende hand leek kreeg het openlijke militaire steun van zowel de Verenigde Staten als andere Westerse landen. De pro-westerse Golfstaten, waaronder Saoedi-Arabië en Koeweit, financierden Irak met miljarden dollars en ook de Westerse media hadden een uitgesproken voorkeur voor de Iraakse partij.

Saddam Hoessein nam echter geen genoegen met zijn rol als marionet van het Westen. Hij koesterde zijn eigen grootmachtambities en steunde bijvoorbeeld de anti-Syrische groeperingen in Libanon tegen zijn belangrijkste regionale concurrent. Om ook na de Iran-Irak-oorlog een politieke rol binnen de Arabische wereld te kunnen spelen richtte Irak samen met Egypte, Jordanië en het toenmalige Noord-Jemen in februari 1989 de Arabische Samenwerkingsraad (ACC) op als antwoord op de in 1981 door Saoedi-Arabië, Koeweit, Oman, Qatar, Bahrein en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) opgerichte Golf Samenwerkingsraad (GCC). Met name Saoedi-Arabië zag de vorming van de ACC als een directe bedreiging voor de GCC. De ACC omvatte het grootste deel van de Arabische bevolking in het Midden-Oosten; de GCC het grootste deel van het Arabische kapitaal. En Saddam Hoessein liet niet na erop te hameren dat "Irak zijn zonen had geofferd voor hun geld op de banken" en dat de rijke oliestaten hun geld ten goede zouden moeten laten komen aan de arme Arabische broeders en zusters in de omringende landen. De dreiging die van het ACC uitging werkte, want al een maand na de oprichting ervan kwam Saoedi-Arabië Irak tegemoet door een niet-aanvalsverdrag te sluiten en in ruil daarvoor de Iraakse miljardenschuld kwijt te schelden. Saddam Hoessein probeerde vervolgens hetzelfde bij Koeweit, maar stelde als extra voorwaarde dat Koeweit de eilandjes Warba en Bubiyan aan Irak zou overdragen. Koeweit was echter, net als de andere kleinere Golfstaten, juist bezig zijn verhouding met Iran te normaliseren en weigerde een dergelijk verdrag met Irak te tekenen.

GRENSDISPUUT

De door de oorlog ernstig verzwakte Iraakse economie werd in 1990 bovendien getroffen door een dalende olieprijs, hetgeen veroorzaakt werd door overschrijdingen van de OPEC-productiequota door Koeweit en de VAE. Saddam Hoessein beschuldigde beide staten van 'economische oorlogsvoering' tegen Irak. Verder werd Koeweit door Irak beschuldigd van 'militaire agressie' door tien jaar lang illegaal olie te pompen uit het Rumaila-olieveld op de grens van Irak en Koeweit. Hiermee voegde hij het grensdispuut aan de eerdere twistpunten over de leningen en de oliequota toe. Toen hij deze disputen enkele dagen voor zijn invasie in Koeweit voorlegde aan de Amerikaanse ambassadrice in Bagdad, April Glaspie, sprak zij de historische woorden: "Maar wij hebben geen mening over de interne Arabische conflicten, zoals uw grensgeschil met Koeweit." Over het Iraakse streven naar een hogere olieprijs zou ze niets gezegd hebben. Dat is in overeenstemming met het scenario waarin de Verenigde Staten, en met name de toen uit de olie-industrie afkomstige machthebbers, net als Irak baat hadden bij een hogere olieprijs en de Iraakse regionale grootmachtambities gebruikten om de Golfstaten onder druk te zetten. De Amerikanen zouden er in toegestemd hebben dat Irak een deel van Koeweit zou bezetten. Deze theorie wordt ondersteund door een andere uitspraak van Glaspie: "Natuurlijk geloofde ik niet en geloofde niemand dat de Irakezen heel Koeweit zouden veroveren." De marionet overspeelde echter zijn hand en de marionettenspeler voelde zich gedwongen met een heuse oorlog te laten zien wie nu eigenlijk de baas was. Op 11 september 1990 riep Bush sr. de "Nieuwe Wereldorde" uit en matigde zich het recht aan om Irak met militaire middelen tot de orde te roepen.

Foto: Anne Vaillant

DEMONSTRATIE TEGEN DE GOLFOORLOG. AMSTERDAM, 26 JANUARI 1991

Bij de keuze voor militair ingrijpen om de orde te herstellen, gingen de Verenigde Staten geheel voorbij aan de steun die Saddam Hoessein had bij de gewone Arabische bevolking in de Arabische staten waarvan de regeringen de Westerse interventie ondersteunden. De eerste duizenden vrijwilligers voor een jihad dienden zich aan en richtten hun pijlen niet alleen op het Westen maar ook op de Arabische regeringen die de oorlog van het Westen tegen Irak ondersteunden. Nog geen jaar na de Val van de Muur en nog voor de implosie van de Sovjet-Unie had het Westen onder andere door het voeren van de Golfoorlog een nieuwe vijand gecreëerd: de politieke islam.

Jan Schaake

AMOK, *Een Streep in het zand – Nieuwe Orde in de Golf*, Ravijn / XminY, 1991. Vooral het door Piet Groeneveld geschreven hoofdstuk "Wapengekletter" over de voorgeschiedenis.

Bashûr, de Koerdische autonome regio in Irak

Momenteel is Iraaks Koerdistan één van de belangrijkste verzetshaarden in de strijd tegen IS. Derwich Ferho, voorzitter van het Koerdisch Instituut in Brussel, vertelt over de bijzondere en moeilijke geschiedenis van deze autonome Koerdische regio.

De jaren waarin Iran en Irak in oorlog waren (1980-1988), vormden het begin van een donkere periode voor de Koerden in het noorden van Irak. Op 22 februari 1988 ging de zogenaamde Anfal-campagne van start (Anfal betekent 'buit' in het Arabisch). Het Iraakse leger, onder leiding van Saddam Hoessein, begon op systematische wijze de Koerdische gemeenschappen in de regio te bombarderen, te plunderen en uit te moorden. Op 16 maart 1988 bombardeerde de Iraakse luchtmacht de stad en de omgeving van Halabja met chemische wapens, hetgeen resulteerde in meer dan 5000 doden en honderdduizenden vluchtelingen. De genocidaire Anfal-campagne kostte in zes maanden tijd aan 182.000 Koerden het leven. De vrijheidsstrijd in Koerdistan werd als verslagen beschouwd.

Op 7 mei 1988 kwamen de zes belangrijkste politieke partijen van Iraaks Koerdistan bijeen en vormden samen het Koerdistan Front. De Peshmergah, de gewapende strijdkrachten van de DKP (Koerdische Democratische Partij), onder leiding van Mustafa Barzani, en de PUK (Patriottische Unie van Koerdistan), onder leiding van Jalal Talabani, trokken zich van het strijdtoneel terug. In Koerdische kringen, ook aan de andere kant van de grens, zocht men naar alternatieven, op internationaal vlak werden de Koerden overgelaten aan hun lot.

"We konden zelfs met de portiers van politici geen afspraken maken. Niemand durfde ons te ontvangen uit angst voor de reacties van Irak, Turkije, Iran en Syrië. Iran, Irak en Syrië hadden goede relaties met de Sovjet-Unie, Turkije met de Verenigde Staten en de Europese landen" zei Dr. Mahmoud Othman, de secretaris van de DKP.

MASSALE EXODUS

Op 2 augustus 1990 viel het Iraakse leger Koeweit binnen. Maandenlang lieten de westerse mogendheden het leger van Saddam zijn gang gaan. Pas op 16 januari 1991 organiseerde een internationale coalitie met succes de aanval tegen het leger van Saddam Hoessein.

Gebruikmakend van het momentum, kwam de lokale bevolking in Iraaks Koerdistan op 5 maart 1991 in opstand tegen het regime. De politieke leiding zat nog steeds in het buitenland, vooral in de buurlanden. Pas na een tijdje keerden ze terug in het land en namen de leiding van de opstand in handen. Bijna heel Koerdistan, inclusief de oliestad Kirkoek, viel in handen van de Koerden. Maar het leger van Saddam kwam terug en sloeg de opstanden keihard neer. Op 28 maart 1991 kwam er een massale exodus op gang in de richting van Turkije, Iran en Syrië. Honderdduizenden Iraakse Koerden werden tegengehouden door de Turkse, Iraanse en Syrische autoriteiten. Ze werden aan hun lot overgelaten in zeer gevaarlijke omstandigheden. De Koerden aan de overkant van de grenzen ontfermden zich echter over hen en verzorgden de vluchtelingen met hun eigen beperkte middelen. Zo probeerden ze hen te beschermen tegen gezondheidsproblemen en het gevaar van vervolging. Ook de Koerden in Europa voerden permanent solidariteitscampagnes.

Op 20 april 1991 begonnen er onderhandelingen tussen het Koerdistan Front en Bagdad. Zoals verwacht bereikte men geen concrete oplossing. Vanwege de onbetrouwbaarheid van het regime in Bagdad kwam de internationale gemeenschap, onder de leiding van de VS en het Verenigd Koninkrijk, te hulp en kondigde in 1991 een no-fly zone aan. De bedoeling van de no-flyzone was het voorkomen van bombardementen en chemische aanvallen op het Koerdische volk door het Iraakse regime.

Vanaf mei 1992 begonnen de Koerden in het noorden van Irak het bestuur in eigen handen te nemen en hielden zich bezig met verkiezingen, wetgevende organen, het samenstellen van een parlement, onderwijs, een eigen leger, een eigen regering, enzoverder. De allereerste regering werd samengesteld onder het premierschap van Dr. Foead Massoed. Onder leiding van de kersverse KRG (Kurdistan Regional Government) leefde dit nieuwe Iraakse Koerdistan ongeveer twee jaar in vrede. Er werd in deze periode volop geïnvesteerd in de toekomst van de regio. Langzamerhand kreeg de KRG internationale erkenning en de Koerden in Bashûr (Irak), Bakur (Turkije), Rojhilat (Iran) en Rojava (Syrië) waren bijzonder opgetogen over deze ontwikkelingen ? ondanks het feit dat niet heel Iraaks Koerdistan in de handen was van Koerdische groepen. Zo werden onder meer de oliestad Kirkoek en de regio's Shingal (Sinjar) en Khanaqin (40 % van de Koerdische regio) onder het mandaat van de centrale regering geplaatst. Er bleven drie provincies over (60 % van de regio Koerdistan in Irak) die volledig in handen van de Koerden kwamen. Deze regeling kwam tot stand op verzoek van Bagdad en met instemming van de VS, Iran, Turkije en Groot-Brittannië. De Koerden mochten met andere woorden niet beschikken over olierijke gebieden. De Koerdische autoriteiten waren echter medeverantwoordelijk voor deze nederlaag, door de interne verdeeldheid tussen de twee voornaamste politieke partijen, de Iraakse DKP en de PUK.

AARTSVIJANDEN TE HULP

De onenigheid tussen de DKP en de PUK leidde op 1 mei 1994 zelfs tot een gewapend conflict. Als gevolg daarvan verviel de regio Koerdistan weer in de oude situatie van werkloosheid, economische onderontwikkeling en politieke instabiliteit. De interne conflicten gingen zover dat zelfs het leger van de aartsvijanden te hulp werd geroepen om de tegenpartij te verslaan. Deze fase duurde tot 17 septem-

Foto: Michiel Hegener

IRAAKSE KOERDEN IN VLUCHTELINGENKAMP IN TURKIJE. MAART 1991

ber 1997, het moment waarop de twee leiders van de KRG elkaar ontmoetten onder toezicht van de Amerikaanse overheid.

De verzoening in 1997 had weinig resultaat en in de jaren erna werd de Koerdische Regio door twee overheden geleid: die van de DKP en die van de PUK. De twee administraties konden op geen enkele manier komen tot een concrete efficiënte manier van samenwerking. Het resultaat was een systeem met twee militaire instanties, een verdeeld onderwijssysteem, een verdeeld grondgebied, enzoverder. Deze situatie duurde tot 2005. Er werden dat jaar verkiezingen gehouden en pas daarna is er eindelijk een eenheidsregering gevormd. Sindsdien wordt er gewerkt aan de eenmaking van de bestaande instellingen, omdat dit ook de internationale erkenning van de regio ten goede komt. Op economisch vlak doet de KRG het zeer goed. Olievervoer uit eigen gebieden ligt in de handen van de Koerden en sinds 2014 is ook Kirkoek er bijgekomen, wat de situatie enorm verbeterd heeft – bij Kirkoek ligt immers één van de rijkste olievelden in het Midden Oosten. Toch gaat het op sommige vlakken niet goed in de regio, zo is bijvoorbeeld de kwaliteit van het onderwijs nog niet optimaal. Daarnaast zijn er zwaktes in de militaire macht van de KRG: de Peshmergah schoot tekort toen IS de regio binnenviel. Vervolgens is een opvallend fenomeen dat jongeren uit de regio wegtrekken, hoewel er geen werkloosheid is en het gebied financieel sterk is. Tot slot is de islamisering van de regio een groeiend probleem.

KRITIEK

Sinds 2005 is president Barzani nu aan de macht, in een coalitie met de PUK en sinds enkele jaren neemt ook de nieuwe beweging Goran deel. De termijn voor het presidentschap van Barzani liep in 2013 af, maar is in verband met de strijd tegen IS verlengd tot 2015. Zijn coalitie, met vier partijen, heeft gesteld dat Barzani moet aanblijven tot 2017. Het aftreden van Barzani zou de regio op dit moment in nog meer moeilijkheden brengen, denkt men in politieke kringen.

Er zijn heel wat discussies over de gang van zaken in de regio. Eén van de kritieken is dat de KRG teveel concessies doet aan de Turkse regering en dat vooral investeringen aan Turkse ondernemingen gegund worden. Hierbij aansluitend wordt gezegd dat het onderwijs onder de invloed van twee verschillende buurlanden staat; in het gebied van de PDK-Irak is de invloed van Turkije heel groot en in het PUK-gebied is de Iraanse invloed sterk merkbaar. De overgrote meerderheid van de Koerden is het ook niet eens met de houding van de KRG t.o.v. Rojava (Syrische Koerdistan). Er is ook veel kritiek op de reactie op de inval van terreurgroep IS in de Koerdische regio. Hierbij werden vooral in de regio Shingal (Sinjar) duizenden vrouwen en meisjes gevangen genomen als seksslavinnen. De KRG is hierbij tekort geschoten: men verwachtte van hen dat ze tot het uiterste weerstand zouden bieden, zodat IS niet zo veel successen had geboekt in het gebied.

Sinds de aanval van IS in het Shingalgebied op de Yezidi's, zijn ook HPG en YJA-Star, de militaire tak van de PKK en de YPG/YPJ uit Rojava in het gebied gekomen om de bevolking te beschermen tegen de barbarij van IS. Drie dagen na de aanval van IS is de HPG ter hulp gekomen en heeft de groep met succes de strijd opgevat tegen de terreurgroep. Toch wil de KRG nu dat de HPG de regio onvoorwaardelijk verlaat. Nog steeds leven honderdduizenden Koerdische Yezidi's in vluchtelingenkampen in verschillende regio's, waaronder Irak, KRG, Rojava en Bakur. Duizenden anderen hebben ervoor gekozen om naar Europa te vluchten, hetgeen al tot bijzonder veel slachtoffers heeft geleid in de Middellandse zee.

Derwich M. Ferho

Komitee Anti Golf Oorlog en de

De kleine onderzoeks- en actiegroep Marinee, voortgekomen uit AMOK, was de eerste die de straat opging tegen Westers militair ingrijpen in de Golf. Of liever gezegd: de dijk opging. Bij het uitvaren van het Nederlandse fregat dat deel zou nemen aan de oorlogscoalitie stond Marinee met spandoeken op de dijk bij Den Helder.

Samen met het Haags Vredesplatform werd vervolgens besloten een landelijke vergadering bijeen te roepen van organisaties die in militair ingrijpen geen oplossing voor de Iraakse invasie in Koeweit zagen. Sommige mensen meenden dat het klimaat in Nederland zich niet leende voor protest; de steun voor militair ingrijpen was erg groot. Maar de steun voor protest bleek ook niet gering. Op 1 september 1990 propten zich ruim 100 mensen in het kleine kantoortje van AMOK in Utrecht en werd het Komitee Anti Golf Oorlog (KAGO) opgericht. Piet Groeneveld vertegenwoordigde er het Anti Militaristies Onderzoeks Kollektief (AMOK).

VredesMagazine (VM): *Hoe raakte je bij het KAGO betrokken en hoe was de algemene sfeer toen?*

Piet: "Voor AMOK was deelname aan dit soort initiatieven nieuw. Tot dan toe ondersteunden we wel acties, maar namen niet deel als organisator. Omdat Nederland nu zelf ten oorlog trok vond AMOK dat we ons deze maal wel actief in de organisatie moesten opstellen.

De leus 'Zelfbeschikkingsrecht voor de volken in het Midden-Oosten' is onverminderd actueel

Het was duidelijk dat een oorlog met Irak op handen was. Veel mensen in Nederland hadden hier geen bezwaar tegen.

PIET GROENEVELD IN 2015

Men wilde afrekenen met de wrede, nietsontziende dictator Saddam Hoessein die Koeweit was binnengevallen. Een oorlog tegen zijn regime werd gerechtvaardigd geacht. Dat werd natuurlijk versterkt doordat de Verenigde Naties het voortouw nam. Voor veel mensen, ook voor sommige vredesactivisten, legitimeerde dat de oorlog.

Het KAGO bestond uit veel kleine vredesorganisaties en een aantal migrantenorganisaties en kleine politieke groepen. Vooral de aanwezigheid van migranten maakte de vergaderingen soms wat ingewikkeld; niet iedereen sprak Nederlands en/of Arabisch en/of Turks. Zowel tijdens vergaderingen als bij het uitgeven van pamfletten werd er druk vertaald, dat kostte veel tijd. Het waren vooral de KMAN (Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland) en de DIDF (Federatie van Democratische Verenigingen van Arbeiders uit Turkije in Nederland) die vanuit de migranten een rol speelden."

Hoe verliep de samenwerking binnen het KAGO?

"Voor de migranten was KAGO een belangrijk platform vanwege de strijd in het Midden-Oosten. Ze waren dan ook altijd goed vertegenwoordigd op de vergaderingen. Ook hun mobilisatiekracht bij demonstraties was aanmerkelijk groter dan de rest. Vergaderingen konden bijzonder hectisch verlopen. Dat kwam door de verschillende uitgangspunten van de deelnemers. Diverse migrantenorganisaties en een aantal politieke organisaties zagen KAGO als een platform om de anti-imperialistische strijd na het aflopen van de Koude Oorlog nieuw leven in te blazen. Deze clubs waren niet altijd tegen Saddam. Voor anderen binnen het KAGO stond de strijd tegen een mogelijke oorlog tegen Irak centraal. Die waren tegen de oorlog, maar ook tegen Saddam."

Wat was de analyse van het KAGO over deze oorlog en hoe verhield het KAGO zich ten opzichte van de oorlogsstemming in Nederland?

"Omdat het conflict tussen twee partijen ging waarmee veel linkse en vredesorganisaties zich niet konden identificeren, viel het KAGO feitelijk op een pacifistisch standpunt terug. Wij wezen op het feit dat Saddam natuurlijk slecht was en bestreden moest worden, maar dat een oorlog nooit de oplossing kon zijn. Volgens het KAGO zouden Saddam en zijn kliek geen nadelige gevolgen van een oorlog ondervinden, maar de bevolking van Irak des te meer. We wezen op de vele onschuldige slachtoffers die ongetwijfeld zouden gaan vallen in zo'n conflict. Bij de media vond het KAGO hiervoor weinig gehoor. Wij bewandelden een soort derde weg en dat was moeilijk uit te leggen. De anti-oorlogshouding van het KAGO werd uitgelegd als een pro-Saddam-positie. Ik heb diverse keren meegemaakt dat een journalist een interview wilde met een migrant in het KAGO, maar teleurgesteld afdroop op het moment dat de persoon in kwestie geen pro-Saddam-standpunt verkondigde."

Wat waren de activiteiten van het KAGO?

"KAGO was een platform waar veel organisaties megafoondiplomatie op de vergaderingen bedreven. Het feitelijke werk werd door een klein aantal organisaties gedaan. Het geld kwam vooral van individuen die het KAGO steunden met giften. Ook kregen we enkele subsidies van kleine vredesfondsen.

De activiteiten waren vooral gericht

strijd tegen Westers eigenbelang

om met demonstraties veel mensen op de been te brengen, om het protest zichtbaar te maken. De ongeveer 15 plaatselijke Komitees tegen de Golfoorlog speelden daarbij ook een belangrijke rol. Er werden veel plaatselijke activiteiten georganiseerd, zoals manifestaties, wakes en discussiefora.

Tijdens de vergaderingen van het KAGO was een terugkerend punt de verbreding van de organisatie. Hoe dan ook wilde AMOK de linkse politieke partijen GroenLinks en de SP en de grote vredesorganisaties IKV en Pax Christi bij de strijd betrekken.

Waarom zaten de linkse politieke partijen en de grote vredesorganisaties niet bij het KAGO?

"KAGO was een verzameling kleine linkse clubjes waar ze niet mee te maken wilden hebben. En met name IKV en Pax Christi wilden eerst de effecten van het VN-embargo tegen Irak afwachten. Terwijl duidelijk was dat er werd aangestuurd op oorlog. We hebben toen met Vrouwen voor Vrede, GroenLinks en het KAGO in december de initiatiefgroep 'Geen Oorlog in de Golf' opgezet die het verzet tegen de oorlog ging coördineren. Het was een platformorganisatie met GroenLinks, SP, Vrouwen voor Vrede, Humanistisch Vredesberaad, Kerk en Vrede, Stop de wapenwedloop en KAGO. Eind februari gingen IKV en Pax Christi schoorvoetend de aangekondigde demonstratie van 2 maart 1991 ondersteunen. Hoewel ze onmiddellijk hun steun introkken toen op 28 februari Irak zich overgaf.""

Hoewel 'geen oorlog voor olie' een gevleugelde uitspraak werd, voerde het KAGO drie wat specifiekere leuzen: Geen oorlog in de Golf; Haal de Nederlandse oorlogsschepen terug; Zelfbeschikkingsrecht voor de volken in het Midden-Oosten. Die laatste leus was vooral door de migranten ingebracht, maar de Initiatiefgroep wilde die niet overnemen.

Piet: "Mijn rol was o.a. om het KAGO te vertegenwoordigen in 'Geen oorlog in de Golf'. Ik deed dat samen met (de helaas jong overleden) Ernst van Lohuizen van de SAP. De initiatiefgroep nam een gematigder positie in. Het KAGO was als platform van zo'n 40 organisaties vertegenwoordigd in de initiatiefgroep. Hier wreekte zich het feit dat deze organisaties niet rechtstreeks waren vertegenwoordigd in de initiatiefgroep. Zodoende moesten wij besluiten die door de initiatiefgroep waren genomen, uitleggen en verdedigen in het KAGO. Dat was niet een gemakkelijke klus en het leidde regelmatig tot heftige discussies. Wij kregen regelmatig het verwijt dat we ons niet hard genoeg hadden opgesteld en eisen hadden ingeleverd. Met name door de anti-imperialistische organisaties. Maar de essentie van politieke verbreding leidt in de praktijk tot compromissen en een gematigder opstelling. Het ging ons om het protest tegen de oorlog politiek te verbreden.

Uiteindelijk had KAGO een marginale politieke invloed. We namen een pacifistische positie in en hadden geen vertrouwen in de koers van de VN. Dat sprak weinig mensen aan, want velen wilden afrekenen met Saddam Hoessein. Slechts langzaam konden we grotere politieke partijen als GroenLinks, SP bij de strijd betrekken. En uiteindelijk heel voorzichtig de grote vredesorganisaties, maar toen was de strijd al gestreden. In de gegeven politieke omstandigheden van die tijd was dit denk ik het maximaal haalbare.

De mobilisatiekracht was groot, zeker in verhouding tot de minimale middelen. Bij de eerste demonstratie die de initiatiefgroep 'Geen Oorlog in de Golf' in december organiseerde kwamen er 5.000 mensen, bij de demonstratie op 26 januari was het aantal actieve oorlogstegenstanders aangegroeid tot 15.000 mensen. Voor de derde grote demonstratie, die op 2 maart zou plaatsvinden, trokken de gematigde groepen van Geen Oorlog in de Golf zich terug toen Irak zich op 28 februari 1991 overgaf. Het KAGO zette de demonstratie door met nadruk op de derde leus: Zelfbeschikkingsrecht voor de volken van het Midden-Oosten. Er kwamen 2.000 mensen. De leus is tot op de dag van vandaag onverminderd actueel."

Wendela de Vries

Foto: Foto: Hans Bouton

SIETJE KRUYT PROTESTEERT BIJ DEMO TEGEN MUNITIETRANSPORTEN NAAR DE GOLF. EEN DEEL VAN DE WESTELIJKE HAVENS IN AMSTERDAM WERD DAARBIJ TOT MILITAIR TERREIN VERKLAARD. 16 FEBRUARI 1991.

Van de Iraakse Baathpartij

Na de politieke doorbraak in 2014 kwam de vraag op hoe ISIS in staat was zo'n sterke positie te verwerven dat het een 'Islamitische Staat' kon uitroepen én deze sindsdien kon uitbreiden en handhaven. ISIS is ongetwijfeld het resultaat van meerdere sociale, politieke en economische spanningen in het Midden-Oosten en het gevolg ook van de militaire inmenging van daarbuiten sinds 1990. Op basis van recente publicaties wordt hier de nadruk gelegd op de gebleken invloed van het kader van de Baath-partij van Irak sinds de verdrijving van Irak na de invasie van Koeweit in augustus 1990.[1]

De Duitse journalist Christopher Reuter heeft in "Die Schwarze Macht"[2] een scherpe analyse gemaakt van de 'Islamitische Staat'. Hij typeert deze als een meedogenloos Stasi-kalifaat, Noord-Korea op zijn Arabisch. Laat alle hoop varen als u daar binnengaat, is zijn overtuigende stelling. In zijn analyse van de opbouw van deze beweging is daar één man verantwoordelijk voor. Niet de kalief zelf, maar Hajji Bakr, (eigenlijk Samir Abed al-Mohmed al-Khleifawi), een luitenant-kolonel van de inlichtingendienst van de luchtafweer van het leger Irak onder Saddam Hoessein en een lid van diens Baath-partij. Bakr had tot in detail uitgewerkt hoe de opbouw van ISIS moest worden georganiseerd. Met instructies wat te doen bij het wegvallen van een leidende figuur op ieder niveau van de organisatie. De vervanger was al vastgesteld. Hij had ook een methode opgesteld hoe concurrenten onder druk te zetten en de macht in

het betreffende dorp of stad te veroveren. Dat werk was gebaseerd op precieze informatie; wie zijn de machtige families van een dorp of stad; wie zijn de belangrijkste personen in die familie; hoe komen ze aan de kost; wat is de stand van de gewapende troepen in een dorp of stad; wie zijn de leiders, in militair, politiek en ideologisch opzicht; zoek uit welke overtredingen zij begaan tegen de sharia. Dat alles werd aanvankelijk uitgezocht door een zogenaamde discussie- en studiegroep over de islam. Ten slotte, chanteer ze op het juiste moment met een buitengewoon gewelddadige overmacht en maak de dreigementen zonder meer waar. Pas terreur toe. Reuter maakt aannemelijk dat Hajji Bakr de organisatie groot maakte. Hajji Bakr en velen met hem zijn niet bovenmatig in godsdienst geïnteresseerd, maar des te meer in macht. Hoe deze macht te verwerven is de centrale kwestie.

IDEOLOGISCHE SCHETS

Hajji Bakr kwam in januari 2014 tamelijk toevallig in een schermutseling met het Vrije Syrische Leger, thuis in Tal Rifaat bij Aleppo, om het leven. De Syrische oppositie was op het moment van de schietpartij niet doordrongen van het belang van Hajji Bakr voor ISIS. Dat bleek pas na een onderzoek van zijn papieren.

Hoewel ISIS zich een Islamitische Staat noemt, is in grote delen van Irak en Syrië duidelijk dat een belangrijk deel van het militair en organisatorisch talent van deze staat of groepering regelrecht voorkomt uit de Baath-partij van Saddam Hoessein in Irak. IS is naast een kern van Baathisten uit met name het leger en inlichtingendiensten, een bondgenootschap van verschillende plaatselijke machten zoals soennitische stammen, en andere slachtoffers van de shiitische regering van Al Maliki in Irak (tot 2014) of van Assad in Syrië.

In november 2014 publiceert Richard Barrett een studie waarin hij naast een ideologische schets ook een organisatiemodel van IS uittekent.[3] In die schets zijn de kaliefs directe vervangers ook twee ex-Baathisten. Het gaat om Abu Muslim al Turkmani (Fadil Abdallah al Hayyali) die leiding over de "Islamitische Staat" in Irak heeft en Abu Ali al Anbari, leider van ISIS-operaties in Syrië. Beide zijn voormalige leden van de Iraakse Baath-partij. Turkmani was commandant van Special Forces en lid van de militaire inlichtingendienst. Dit driemanschap bepaalt het beleid van ISIS. Ook leidende comités op diverse vakgebieden worden beheerst door leiders met een opleiding in de Baath-partij van Irak.

De Baath-partij van Syrië speelt hier geen noemenswaardige rol. Het gaat om Iraaks kader dat door de jaren naar mogelijkheden zocht de macht te grijpen. Reuter legt uitgebreid uit hoe de stille samenwerking met Assads geheime dienst, althans tijdens een korte, maar belangrijke periode in de opkomst van ISIS zijn beloop kreeg.[4]

LEIDENDE IDEE

Het oorspronkelijke Baathisme wilde het Arabische volk redden van corruptie van de waarden en de erfenis van het koloni-

tot de Islamitische Staat

alisme. Het streefde naar een pan-Arabische staat onder één leiderschap met de Baathpartij als leidende kracht. Hoewel het Baathisme seculier was, de scheiding van staat en godsdienst voorop stelde, zagen Baathistische theoretici, zeker sinds de jaren '90, de islam als blijk van de grootsheid van de Arabische cultuur en van de intellectuele vitaliteit van het volk. Zowel salafisten als Baathisten delen de visie van een nieuw begin door middel van de weg terug naar het verleden. Salafisten sluiten ook niet-Arabieren in die salafist willen worden, maar het idee van een staat die wordt geleid door een kleine verlichte groep geldt in beide bewegingen. Baathisten kwamen tot de conclusie dat het salafisme veel beter in staat was om de massa van de bevolking te organiseren dan ze zelf ooit gekund had.[5] Leidende figuren uit beide bewegingen kwamen elkaar in de gevangenis onder het Amerikaanse bewind tegen en besloten samen te gaan. Baathisten werden vooraanstaande leden van IS. In 2010 waren de Baathisten nog maar aan het opkomen in IS en sinds de exponentiële groei van de beweging, eind 2011 als een gevolg van de Syrische oorlog, namen de salafisten het over. Dat culmineerde in de oprichting van het kalifaat op 29 juni 2014. Geloof als kernbegrip in de radicalisering nam de overhand, volgens dit rapport.[6]

FEDAYEEN SADDAM

De Nederlandse journaliste Judith Neurink die al jaren in Iraaks Koerdistan werkt, kwam met een interessante observatie van de mannen van ISIS.[7] Het optreden deed haar denken aan de Fedayeen Saddam. Deze organisatie werd opgericht door Saddam Hoessein in de jaren na de internationale interventie in half januari 1991, die Irak uit Koeweit verdreef. Het regime overleefde de invasie ternauwernood en nam maatregelen om te overleven bij verdergaande druk. De oprichting van de Fedayeen Saddam was een van de militaire maatregelen. Ideologisch gezien werd een tactische toevlucht genomen tot de islam in de vorm van de "Geloofcampagne" van 1993. In die zomer probeerde hij het salafisme aan de Baath-politiek te binden. De Baath-politici onder leiding van Saddam Hoessein wilden de opkomende politieke islam gebruiken om te overleven. Het is onduidelijk of leden van de Fedayeen Saddam die de invasie van 2003 hebben overleefd bij ISIS zijn aangetreden, maar duidelijk is dat veel tactische methoden door ISIS zijn overgenomen. Neurink gaat ervan uit dat diegenen die verantwoordelijk zijn voor de opleiding van ISIS dat bij de Fedayeen Saddam hebben geleerd.

Guido van Leemput

"Understanding ISIS and the New Global War on Terror: A Primer", door Phyllis Bennis.

1. Hier wordt alleen de doorslaggevende invloed van leden van de Iraakse Baath-partij in de opkomst van ISIS behandeld. Voor een geschiedenis van de rol van ISIS bij de oorlog in Syrië en Irak wordt o.a. verwezen naar de boeken die hier als bron zijn opgenomen.
2. "Die Schwarze Macht, der 'Islamische Staat' und die Strategen des Terrors", Christoph Reuter, Deutsche Verlags-Anstalt, Spiegel Buchverlag, juni 2015. Reuter verwijst uitdrukkelijk naar Shamir Al-Khalil, die aanvankelijk onder de schuilnaam van Kanan Makiya de "Republic of fear, the inside story of Saddam's Iraq" publiceerde. Zie verder voor het verband met het Baath-regime het hoofdstuk "Eenheid, vrijheid en socialisme", ontstaan van Irak en de Ba'athpartij, p. 81-106 in "Een streep in het zand", AMOK, 1991 Ravijn, XminY.
3. "The Islamic State", Richard Barrett, november 2014, http://tinyurl.com/Barrett-TIS.
4. Zie hoofdstuk 2 in Reuter, Die Schwarze Macht: "Wechselhafte Anfänge, von Al Qaida im Irak zum Siegezug."
5. "The Islamic State", Richard Barrett, zie pagina 19.
6. Overigens zijn er wel degelijk spanningen tussen salafisten en Baathisten. De dood van belangrijke Baathisten na de val van Mosoel zal het gewenste effect hebben gehad op de onderhorigheid van Baathisten aan de kalief. Dat stelt althans dit interessante artikel van Al Arabiya; "ISIS rounds up ex-Baathists to eliminate rivals", Maggie Fick en Ahmed Rasheed, 8 juli 2014 http://tinyurl.com/Fick-Rasheed.
7. Judith Neurink, "Saddam's secret service and officers are ISIS' backbone" Koerdische nieuwssite, http://tinyurl.com/Neurink-SSSOIB.

Verarmd uranium en het Golfoorlogsyndroom

Dat in oorlogstijd de waarheid als eerste sneuvelt weten we sinds mensenheugenis. Wat telt is de versie van de oorlogsplanners die ons door *embedded* oorlogscorrespondenten wordt ingeprent. Nieuw bij de Golfoorlog van 1991 was dat voor het eerst een oorlog *live* in de huiskamer werd gebracht. Ik herinner me de televisiebeelden van de Amerikaanse nieuwszender CNN op de kabel, een *hype* bij het thuisfront.

Foto Henk van der Keur

DE ARTS DR. SIEGWART-HORST GÜNTHER OVERLEGT ONS FOTO'S VAN GEVONDEN RESTANTEN DU-MUNITIE EN AANTEKENINGEN VAN WAARGENOMEN AANDOENINGEN BIJ KINDEREN DIE ER MEE SPEELDEN. BAGDAD, 26 FEBRUARI 1992.

We werden permanent bestookt met 'precisiebombardementen' die de kijkers moesten overtuigen dat dit een 'schone oorlog' was. Alsof er helemaal geen burgers in Irak bestonden en er alleen militaire doelen waren. De kijkers hadden geen flauw benul van de werkelijke situatie in Irak. Toen op 17 januari het luchtoffensief tegen Irak begon, hadden de Irakezen al bijna een half jaar zwaar te lijden onder het zeer strikte VN-embargo dat begin augustus 1990 van kracht werd toen het Iraakse leger Koeweit binnenviel. Officieel waren voedsel en medicijnen uitgesloten van de economische sancties, maar in de praktijk was er vrijwel geen aanvoer meer van deze basale levensbehoeften.

STERVENDE KINDEREN

Een jaar na de Golfoorlog kon ik met eigen ogen aanschouwen wat deze oorlog had aangericht en wat de gevolgen waren van de aanhoudende economische boycot. Op een bijeenkomst van vredesorganisaties in De Balie in Amsterdam werd besloten een delegatie naar Irak te sturen in aanwezigheid van een arts en een aantal ingenieurs. Redenen voor dat besluit was het grote zwijgen van de media over het grote aantal burgerdoden en een rapport van het medisch team van Harvard dat een onthutsend beeld schetste van de situatie in Irak, kort na de oorlog. Een groot deel van de civiele infrastructuur was vernietigd, waaronder levensmiddelenfabrieken en voorzieningen voor drinkwater. Het team trof tienduizenden stervende kinderen aan als gevolg van epidemieën die waren ontstaan door een groot gebrek aan schoon water. Onder normale omstandigheden waren deze infectieziekten eenvoudig te behandelen, maar door gebrek aan elementaire voorzieningen, waaronder medicijnen, konden die niet worden genezen. Een jaar later, vlak voor de lente van 1992, wilde onze *fact-finding* missie poolshoogte nemen van de toestand in Irak. Mijn opdracht was om te pogen grondmonsters te nemen in de buurt van de restanten van het gebombardeerde nucleaire complex Al Tuwaitha, circa 30 kilometer van Bagdad. Daarvoor kreeg ik echter geen toestemming van de Iraakse autoriteiten.

Mijn bezoek aan Irak was een harde confrontatie met de werkelijkheid. De ziekenhuizen waren nog altijd overvol en er was nog steeds een groot gebrek aan basale levensbehoeften. Het sterftecijfer bij kinderen onder de vijf jaar bleef onverminderd hoog. De aanvoer van bijvoorbeeld bouwmaterialen of onderdelen voor reparatie van waterzuiveringsinstallaties lag nog altijd stil, waardoor wederopbouw uitbleef. Feitelijk werd de oorlog tegen de burgerbevolking voortgezet met sancties. Wat ook opviel was dat het aantal gevallen van kanker snel toenam.

RADIOACTIEVE MUNITIE

Dat er veel meer aan de hand was in Irak bleek al direct bij aankomst, waarbij onze delegatie in de lobby van het hotel de Duitse arts Dr. Siegwart-Horst Günther tegen het lijf liep. Hij had restanten van munitie gevonden die radioactief bleken te zijn. Niet veel later leerde ik dat ze afkomstig zijn van 30 mm antitankgranaten van het A-10 grondaanvalstoestel. Die schieten met een mix van *high explosive* patronen en *DU penetrators*. Dat laatste type antitankgranaat bestaat uit een kern van massief uraniummetaal. Het betreft een afvalproduct van de uraniumverrijkingsindustrie, *depleted uranium* (DU) ofwel verarmd uranium. Voor zover bekend werden ze tijdens Operatie Desert Storm voor het eerst gebruikt. Het zware metaal heeft een op-

merkelijk lage verbrandingstemperatuur. Na inslag op een hard doel verbrandt en verpulvert de munitiekern tot zeer fijne stofdeeltjes die zich tot ver in de omgeving kunnen verspreiden. Via de longen, slokdarm of open wonden kunnen de stofdeeltjes het lichaam binnendringen. Iraakse artsen leggen een verband tussen de uraniumbesmettingen en de opkomst van doorgaans zeldzame vormen van kanker na de Golfoorlog. Aanvankelijk trof het vooral jonge kinderen. Later – midden jaren negentig – spraken Dr. Jawad Al-Ali, hoofd van het Oncologisch Centrum in Basra, en andere oncologen van een kankerepidemie in Irak. Met daaronder veel gevallen die aan twee of drie soorten kankers tegelijk leden. Een verschijnsel dat onder normale omstandigheden zelden voorkomt. De kankerclusters waren ontstaan in gebieden waar veel gebruik is gemaakt van uraniumhoudende antitankgranaten.

GEVAREN BEKEND

Juist voor de Iraakse invasie van Koeweit verscheen een rapport van het Amerikaanse leger over het strategische belang van de uraniumhoudende antitankgranaten. In een bijlage wordt door adviseurs gewezen op de potentiële gezondheidsrisico's van het militair gebruik van verarmd uranium. De auteurs wezen vooral op de gevaren bij de verwijdering van de restanten en besmet legermaterieel in post-conflictgebieden.

Al direct na de Golfoorlog werden ook bij Golfoorlogveteranen ziekten vastgesteld, zowel acuut als chronisch, met zeer uiteenlopende symptomen, die gebundeld werden onder de noemer Golfoorlogziekten of het Golfoorlogsyndroom. Het Pentagon weet die ziekten aan vaccinaties, slagveldstress, en de gevolgen van bombardementen: sarin en rook van oliebranden. Later voegden de Balkanveteranen zich daarbij met het Balkansyndroom (Bosnië 1994-1995 en Kosovo 1999) met vergelijkbare symptomen. Zij hebben echter niet blootgestaan aan rook, experimentele vaccins en sarin, maar wel aan verarmd uranium en andere chemische stoffen. Ondanks de snel groeiende hoeveelheid wetenschappelijk bewijsmateriaal over de schadelijke effecten van DU, blijven maatregelen uit. Dat komt doordat er nog steeds grote strategische waarde wordt toegekend aan deze wapensystemen. Alle kernmachten beschikken over DU-arsenalen. Zelfs in Duitsland – één van de weinige grote landen die ze niet bezitten – gaan binnen het leger stemmen op om ze aan te schaffen. In de Koude Oorlog waren de DU-antitankgranaten bestemd voor een mogelijke tankoorlog tussen de NAVO en het Warschaupact. Nu zouden ze gebruikt kunnen worden als het conflict in Oost-Oekraïne weer oplaait in een tankoorlog tussen de NAVO en Rusland of bij de oorlog in Syrië door de A-10.

Vier jaar na de Golfoorlog verbood de Amerikaanse regering het testen van de uraniumgranaten in de open lucht. De testgebieden zijn zwaar vervuild. Op de Jefferson Proving Ground is een gebied dat bezaaid ligt met restanten van verarmd uranium, maar er liggen ook blindgangers. De Amerikaanse atoomwaakhond NRC is vorig jaar akkoord gegaan met het voorstel van het leger om het terrein niet te saneren omdat het veel te gevaarlijk en heel erg duur is. Omwonenden maken zich ernstig zorgen over uitbreiding van de besmetting via het grondwater.

Henk van der Keur
Stichting Laka

Nog lessen uit de Golfoorlog na 25 jaar?

Onmiddellijk na de Golfoorlog van 1991 terugblikkend constateerde Karel Koster in AMOK:

"Een totale nederlaag is niet vanzelfsprekend voor het leger van een gedeeltelijk geïndustrialiseerd land dat aangevallen wordt door een veel hoger ontwikkelde staat. De verbondenheid van bevolking en leger, boven alles de steun van de bevolking voor de oorlogsdoelen, kan aan beide kanten zeer veel uitmaken. Als die er niet is, wordt er niet gevochten, zeker niet door een dienstplichtigenleger. Daarmee is niet gezegd dat een Derde Wereldland ook militair kan winnen. De enige mogelijkheid ligt in het voeren van een zodanige weerstand dat de verliezen aan Westerse kant hoog, misschien wel onacceptabel hoog worden. Dat is meestal alleen maar mogelijk door de strijd te rekken en tijd te winnen. Alleen dan treden de politieke factoren op het Westerse thuisfront in werking. Hiermee zijn we weer uitgekomen op het uitgangspunt: de wil van de Westerse bevolkingen om een oorlog uit te vechten. Als er twijfels zijn over de te verwachten prijs, dan kan al snel een flinke oppositie tegen expedities naar de Derde Wereld ontstaan. Daarmee wordt ook het immense belang van de massamedia in het bespelen en gedeeltelijk bepalen van de mening van de bevolking door die media aangegeven.

De werkelijke ramp van de recente eenzijdige slachtpartij is het nu in de VS breed verspreide geloof dat een oorlog in de Derde Wereld kan worden gewonnen met lage verliezen. Dat is een recept voor een volgende interventie."

Vijfentwintig jaar later staat die conclusie nog recht overeind. De Duitse politicoloog Herfried Münkler beschrijft de Golfoorlog als een asymmetrische oorlog vanuit de positie van de sterkere (de VS) en stelt dat het gevolg van de toen opgedane ervaringen was dat men in de VS na de Vietnamoorlog militair geweld weer als middel van politiek begon te zien. Dat leidt rechtstreeks tot de overmoed van Bush en de neoconservatieven, die ons de debacles van Afghanistan en Irak heeft opgeleverd. Maar Münkler noemt ook de lessen die de tegenstanders van de VS trokken: "Wie tegen het enorme, militair-technische overwicht zijn politieke wil met geweldsmiddelen wil doorzetten, kan dit niet langer op de klassiek militaire manier doen, maar moet zijn strijdkrachten uitrusten met kernwapens zoals Noord-Korea, of overgaan tot systematisch asymmetrische strategieën. Een van deze strategieën is terrorisme (...)."

Kees Kalkman

Karel Koster, Militaire lessen uit de Golfoorlog. AMOK 1991 nr. 2 p. 10-12

Herfried Münkler, Der neue Golfkrieg (2003) p. 17, 75

Wapenhandel naar Irak in de aanloop naar de Golfoorlog

Een terugblik op Nederlandse wapenexporten in de aanloop naar de Golfoorlog levert een beschamend beeld op. Irak werd jarenlang vanuit Nederland bewapend, inclusief grondstoffen voor chemische wapens, ondanks een slepende oorlog met Iran. Nederlandse wapens vonden in die periode overigens ook hun weg naar Iran.

Illegale en legale exporten, en exporten waarvan de status onduidelijk was door tekortschietend overheidsbeleid, liepen door elkaar heen. De Ministeries van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken vochten een onderlinge strijd over beperkingen op leveringen van chemicaliën uit, waarbij vooral toenmalig Staatssecretaris Frits Bolkestein van Buitenlandse Handel een dubieuze rol speelde.

Vanwege de oorlog met Iran gold vanaf 1 januari 1981 een verbod op de export van strategische goederen naar Irak. Mede door tekortschietende wetgeving en halfslachtig overheidsbeleid betekende dit geen einde aan de wapenhandel met het land.

Diverse bedrijven leverden in de jaren tachtig, terwijl de oorlog met Iran in volle gang was, wapens aan Irak. Eurometaal (inmiddels gesloten) exporteerde 20.000 granaathulzen, Volvo 7000 trucks en Nedal Utrecht, via het Duitse Rhein-Bayern, onderdelen voor granaatbuizen.

Oldelft (inmiddels opgegaan in de Photonis Group) leverde in de periode 1981-1983 nachtzichtapparatuur ter waarde van 400 miljoen gulden. Het bedrijf maakte door middel van een sluiproute via Portugal handig gebruik van een lek in de exportwetgeving. Het werd wel vervolgd, maar niet veroordeeld, omdat een eindbestemmingsverklaring niet verplicht was. De wet werd vervolgens in 1984 aangepast.

WAPENEMBARGO

Delft Instruments, waarin Oldelft via een fusie was opgegaan, leverde via een Belgische dochter aan de vooravond van de Golfoorlog weer nachtzichtkijkers aan Irak. De leveringen vonden nog plaats toen er al een wapenembargo van kracht was. Omdat er Amerikaanse onderdelen in de kijkers zaten, werd Delft Instruments in de Verenigde Staten vervolgd. Het kwam tot een schikking, waarbij het bedrijf 3,3 miljoen dollar betaalde.

Nederland stond hier zeker niet alleen in. Vele westerse landen zagen weinig problemen in het leveren van wapens aan het toen nog bevriende regime van Saddam Hoessein. Pas aan de vooravond van de Golfoorlog verslechterde de relatie tussen Irak en het Westen, onder meer vanwege de terechtstelling van de Britse journalist Farzad Bazoft op beschuldiging van spionage voor Israël. Men ging anders aankijken tegen de Iraakse bewapeningsplannen. De steun voor Irak begon om te slaan, vanaf april 1990 werden wapenzendingen opeens tegengehouden. Vier maanden later begon de Tweede Golfoorlog. De Verenigde Naties stelden later in 1990 een wapenembargo in.

Er gingen tijdens de Irak-Iranoorlog ook Nederlandse wapens naar Iran. En ook hier gebeurde dit deels illegaal. Het nu niet meer bestaande Muiden Chemie leverde via diverse sluiproutes kruit, HSA (tegenwoordig Thales Nederland) exporteerde reserveonderdelen voor vuurleidingsapparatuur voor fregatten. Beide bedrijven werden vervolgd en veroordeeld.

Fokker leverde transportvliegtuigen aan de Iraanse luchtmacht, Damen tien bevoorradingsschepen, die onder meer voor troepentransporten werden gebruikt.

CHEMISCHE WAPENS

Sinds begin jaren tachtig was bekend dat Irak chemische wapens bezat en er niet voor terugschrok ze in te zetten. Op Nederlands initiatief nam de Veiligheidsraad begin 1984 een resolutie aan die het gebruik van chemische wapens veroordeelde, maar de handel ging gewoon door.

De Nederlandse bedrijven en handelaren Melchemie (van vaste Quote500-miljardair Hans Melchers), KBS en Van Anraat hebben bij elkaar enorme hoeveelheden grondstoffen voor gifgassen aan Irak geleverd. Volgens schattingen heeft Nederland zo'n 45 procent van de grondstoffen voor het chemische wapenprogramma van Irak geleverd. Van deze wapens zijn duizenden mensen, militairen en burgers, het slachtoffer geworden. De leveringen waren volgens de geldende Nederlandse exportwetgeving deels legaal en deels illegaal. Door het laat instellen van exportbeperkingen en de beperkte reikwijdte hiervan, liet de Nederlandse regering bedrijven lang de mogelijkheid om grondstoffen voor gifgassen naar Irak uit te voeren.

Nederland komt pas met handelsmaatregelen in actie, nadat het in april 1984 door de Amerikanen op grote Nederlandse orders aan Irak wordt gewezen. Het ministerie van Economische Zaken doet er vervolgens alles aan om de lijst van stoffen waarvoor een vergunningsplicht gaat gelden zo beperkt mogelijk te houden, en het is daar redelijk succesvol in. Staatssecretaris Bolkestein speelt hierbij een belangrijke rol. Het blijft daardoor mogelijk stoffen die niet op de lijst staan, maar wel geschikt zijn voor het produceren van chemische wapens, naar Irak te verschepen. Ondanks de oorlog wordt er alles aan gedaan zo goed mogelijke economische betrekkingen met het regime van Saddam Hoessein te onderhouden. Nederlandse economische belangen prevaleren bij de beleidsbepaling.

Melchemie en KBS worden wel van overheidszijde gewaarschuwd. KBS levert daarna niet meer, Melchemie gaat wel door. Het bedrijf wordt uiteindelijk vervolgd en veroordeeld voor een van de vele leveranties. Van Anraat wordt pas vele jaren later aangepakt, nadat hij eerst lang in Irak woonde en ook nog enige tijd in een safehouse van de AIVD in Amsterdam. Uiteindelijk wordt hij in 2007 in hoger beroep veroordeeld tot 17 jaar gevangenisstraf wegens medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden.

Mark Akkerman
Stop Wapenhandel

KORTE BERICHTEN

Amsterdam en Israël

De Gemeente Amsterdam heeft na een lange zomer vergaderen over samenwerking met Tel Aviv besloten op geen enkele wijze, direct of indirect financiële betrekkingen met 'illegale nederzettingen op bezet Palestijns gebied' te onderhouden. Er komt geen stedenband met Tel Aviv, maar Amsterdam gaat wel Israëlische en Palestijnse mensenrechtenorganisaties steunen en Ramallah helpen zich te ontwikkelen.

Defensie-conferentie

Ven dertigtal actievoerders verstoorde 16 november de jaarlijkse conferentie van het Europees Defensie Agentschap (EDA) in Brussel. Rond half twee goten ze rode verf uit voor de ingang tot de conferentie, waar Europese beleidsmakers en CEO's van de wapenindustrie zaten te praten over de toekomst van het Europees veiligheidsbeleid.

"Terwijl het Midden-Oosten in vuur en vlam staat, exporteren de Europese lidstaten meer wapens dan ooit naar deze regio," zei één van de activisten. "Dat Europese politici achter gesloten deuren vergaderen met de CEO's van de wapenindustrie is voor ons dan ook onaanvaardbaar."

Aanslagen in Parijs

Kerk en Vrede heeft een verklaring uitgegeven over de aanslagen in Parijs. Daarin zegt zij o.a.: Met de Parijzenaars delen we de ontzetting, de afschuw, de woede. We realiseren ons dat terreur tot doel heeft felle emoties uit te lokken. We roepen op niet mee te gaan in de intentie van de daders. Emotionele reflexen op eerdere terroristische aanslagen, onder andere 9/11, hebben bijgedragen aan de situatie waarin we nu verkeren.

Enschede voor Vrede sprak de vrees uit voor een nog verdere polarisatie van de samenleving en hield een stiltekring voor het stadhuis.

Milieu Syrië

De leefomgeving en volksgezondheid in Syrië hebben zwaar te lijden onder de al ruim vier jaar durende oorlog in Syrië. Steden liggen in puin en industriegebieden, infrastructuur en oliebedrijven zijn zwaar beschadigd. De vele gevaarlijke stoffen die hierbij vrijkomen, brengen ernstige risico's voor burgers en hun directe leefomgeving met zich mee. Dit blijkt uit nieuw onderzoek van PAX.

Vredesmanifest

Op 22 september 2015 boden verschillende vredesorganisaties een vredesmanifest aan aan de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken. Dit manifest, met de titel "Laat de kinderen spelen: Investeer in Vrede," is ondertekend door 13 vredesorganisaties w.o. Vredesbeweging Pais, Kerk en Vrede, Vrouwen voor Vrede en SVAG.

Het is een reactie op het onlangs verschenen Manifest Over Versterking van de Nederlandse Defensie van een aantal bekende Nederlanders waaronder Mient Jan Faber.

Vrede studeren

'Peace and conflict resolution' studeren in/vanaf 2017 op kosten van serviceclub Rotary? Drie maanden in Bangkok tussen 20 internationals met ervaring, of een Master in Engeland/Zweden/USA/Japan/Australië voor 'leiders van de toekomst'. Solliciteer via tinyurl.com/pk89bnp en dien voor 31 mei 2016 de aanvraag in bij een Rotary district.

Info: alumnus Sjors Beenker, beenker@yahoo.com.

Geschiedenis vredesbeweging

Op de website van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid is een nieuwe tentoonstelling (tinyurl.com/pwzxy3a) te zien. Ze geeft in woord en beeld een overzicht van ontstaan en ontwikkeling van de vredesbeweging. De nadruk ligt op de Nederlandse vredesbeweging. Deze tentoonstelling is ook te zien in het Vredesmuseum te Gouda.

Uitverkoop spellen

Het Museum voor Vrede en Geweldloosheid gaat volgend jaar stoppen met de verkoop van 'gewone' coöperatieve bordspellen. Alleen vier spellen met een vredesthema blijven bij het Vredesmuseum te koop. Een laatste gelegenheid dus om spellen te kopen voor een lagere prijs dan in de winkel. Bij coöperatieve spellen helpen de spelers elkaar i.p.v. elkaar te bestrijden.

Webwinkel: tinyurl. com/n98k8xl.

TTIP en Israël

In juni tekende de Amerikaanse president Barack Obama een wetsvoorstel waarbij het voor de VS één "van de belangrijkste onderhandelingsdoelen" voor TTIP wordt om "politiek gemotiveerde acties ter bevordering van boycot, desinvestering en sancties tegen Israël te ontmoedigen en te streven naar het ontmantelen van politiek gemotiveerde handelsbelemmeringen t.a.v. Israël."

Ruim 3 miljoen mensen tekenden intussen de petitie tegen TTIP (tinyurl.com/oj223j9).

45.608 handtekeningen

Op 29 september overhandigde Krista van Velzen namens vredesorganisatie PAX 45.608 handtekeningen aan Tweede Kamerleden van bijna alle partijen. De handtekeningen zaten in een dummy kernbom. De oproep was niet te missen: verbied kernwapens!

Dankzij de vele handtekeningen komt er binnenkort een debat in de Tweede Kamer over een verbod op kernwapens.

Aanvalshonden

Eind oktober onthulde NRC Handelsblad dat een Brabants bedrijf de hoofdleverancier is van honden die het Israëlische leger inzet om de bezetting te handhaven. Tijdens het mondeling vra-

genuur vroeg Kamerlid Hachchi (D66) minister Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) om opheldering: "Nederland heeft terecht de wapenexport naar het gebied aan strikte banden gelegd. Hoe is het dan mogelijk dat tientallen Nederlandse honden die zijn gefokt en geselecteerd om zich in mensen vast te bijten worden geleverd aan het Israëlische leger?" De minister beloofde te onderzoeken of de export verboden kan worden.

Vrij Nederland onzorgvuldig

A. Verbraeken, H.E. Botje en Vrij Nederland hebben in het artikel "Ik een moordenaar? Integendeel." op journalistiek onzorgvuldige wijze het verhaal opgetekend van Jean Claude Iyamuremye, die wordt verdacht van massamoord tijdens de genocide in Rwanda in april 1994. Dit heeft de Raad voor de Journalistiek geconcludeerd naar aanleiding van een klacht van Stichting Ibuka Nederland. Volgens de Raad is onvoldoende onderscheid gemaakt tussen de beschrijving van de feitelijke situatie en de subjectieve inkleuring daarvan door de journalisten. Er is sprake van niet-waarheidsgetrouwe en tendentieuze berichtgeving.

http://www.rvdj.nl/2015/20 en pagina 9 van ons vorige nummer.

Olijfbomen-campagne

Actief en leerzaam verblijf (6 - 14 februari 2016) in de Palestijnse gebieden. Help olijfbomen aanplanten, en maak kennis met het werk van de Olijfbomencampagne en de gastvrije Palestijnse cultuur. Ervaar het dagelijks leven in de Palestijnse gebieden onder Israëlische militaire bezetting. Met ervaren Palestijnse en Nederlandse reisbegeleiding.

Meer info: www.planteenolijfboom.nl.

Vredessymposium

Burundi Women for Peace and Development, EIRENE Nederland, Christian Peace Makers Teams, Peace Brigades International, Peace SOS (i.o.) en Platform Vrouwen & Duurzame Vrede organiseerden in september een vredessymposium met specifieke aandacht voor vredesmissies waarin geen wapens worden gebruikt en burgers een grote rol spelen. Vredeswerkers uit conflictgebieden vertelden boeiende verhalen over de successen en de uitdagingen van hun werk.

Tent of Nations

Van 9-12 mei 2016 viert het Palestijnse vredesproject *Tent of Nations* met vrienden van over de hele wereld zijn 100e verjaardag. Dit doen zij door een inspirerend vierdaags programma aan te bieden waarin vriendschap, solidariteit en ontmoeting centraal staan en waarin we met elkaar de handen uit de mouwen steken. Voor deelname zie: www.tentofnations.nl.

Tentoonstellingen

In het Vredesmuseum Gouda, Turfmarkt 30 is t/m 31 december 2015 de tentoonstelling 'Zicht op Vrede', over de geschiedenis van de internationale vredesbeweging te zien. Vanaf 5 januari t/m 25 juni 2016 wordt op dezelfde plaats de tentoonstelling 'Onderdrukking en Bevrijding' getoond. Deze gaat over het droeve lot van Duitse dienstweigeraars in de Tweede Wereldoorlog. Meer info: tinyurl.com/o7jhcs6 of 015-785.01.37.

Foto: Joop Blom

Nico Faber overleden

Op 8 oktober overleed op 83-jarige leeftijd Nico Faber, dienstweigeraar, medeoprichter van de PSP en ook na de fusie tot GroenLinks trouw aan de oorspronkelijke idealen. Vanaf de jaren zeventig was zijn thuisbasis Vredesbeweging Pais. Van daaruit leverde hij vaak beslissende bijdragen aan vele vredesinitiatieven, zoals de grote vredesdemonstraties in de jaren tachtig en het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. Zijn laatste initiatief leidde tot de totstandkoming van *VredesMagazine*. Over zijn leven en opvattingen zijn we uitvoerig ingelicht dank zij een interview, dat in VM 2009 nr. 1 verscheen, zie tinyurl.com/nicofaber.
Wij zullen hem niet vergeten.

Meer en uitvoeriger VredesNieuws vindt u op: www.vredessite.nl/nieuws

Twitter: @vredesbeweging

Je bent er geweest

Tekening: Len Munnik

Vrijdag 20 november jl., op de Dag van de Rechten van het Kind, werd in de Pauluskerk te Rotterdam een bijzonder boekje gepresenteerd met als titel "Je bent er geweest". In vierentwintig indringende gedichten en illustraties in kleur betrekken Arie de Bruin (auteur) en Len Munnik (illustrator) de lezers bij de situatie van kinderen in Israël en Palestina. Op de achterpagina van VredesMagazine 2015 3e kwartaal hebben lezers al in een voorproefje in zwart wit kunnen zien hoe sterk deze combinatie van beeld en woord werkt.

Het is een levendig beeld dat niemand onberoerd laat; een boekje om te lezen en te herlezen en met elkaar over te praten. De rechten van kinderen komen in oorlogssituaties altijd in de knel en ook Palestijnse kinderen groeien op met angst en trauma's, zeker als zij in militaire gevangenissen worden vastgezet. De auteur en illustrator zijn geïnspireerd door het gedachtegoed van de Pools-joodse pedagoog en kinderarts Janusz Korczak, van wie uitspraken in dit boekje zijn opgenomen.

Het eerste exemplaar werd aangeboden aan Rosh Abdelfatah, zelf Koerdisch-Syrische vluchteling, filmmaker en artistiek leider van het Arab Film Festival. Hij werkt als kunstenaar onder meer in de vluchtelingenkampen aan de grenzen van Syrië. Tijdens de presentatiemiddag werden gedichten voorgedragen en was er muziek en theater. Onder leiding van Thamar Kemperman van Formaat speelden enkele bezoekers van de Pauluskerk een aangrijpend toneelstuk waarin de positie van vluchtelingen, kinderen en volwassenen centraal stond.

Met de opbrengst van dit boek wordt het YMCA project "Post-Trauma Rehabilitation of the Palestinian Ex-Detainee Children in the West Bank" in Beit Sahour (Palestina) ondersteund. Dit is een project waar kinderen die in militaire detentie hebben gezeten, worden geholpen hun trauma's te verwerken en opnieuw hun plek in de samenleving te vinden. Het project is in 2009 opgericht in samenwerking met Save the Children. Voor meer informatie: tinyurl.com/PalestinianChildren.

Auteur: Arie de Bruin; Illustrator: Len Munnik
ISBN 978 94 91740 37 4
Prijs € 10,- (Levendig Uitgever, 2015)

Dit boekje is mede mogelijk gemaakt door de ondersteuning van Vredesorganisatie PAX, Kerk en Wereld, Kairos Palestina, Palestine Link en Vrienden van Sabeel Nederland.

Het is verkrijgbaar in de boekhandel en ook via deze organisaties te bestellen.

Op 10 november overhandigde Kees van der Pijl als woordvoerder van 'Oorlog is geen Oplossing' het Manifest tegen de verhoging van het Defensiebudget aan de voorzitter van de vaste Kamercommissie voor Defensie, het VVD-Kamerlid Han te Broeke. Voor het eerst sinds het eind van de Koude Oorlog presenteerde de regering een hogere Defensiebegroting dan die van het daaraan voorafgaande jaar. De reden was de vermeende bedreiging die Rusland vormde.
Op de foto zet Kees van der Pijl uiteen dat de omvang van Russische defensie-uitgaven nog steeds onvergelijkbaar kleiner is dan de Amerikaanse of die van verschillende Europese landen.

Foto: Joël van Dooren

De fabel van de haas met de oren

Het een of ander dier verwondde met zijn hoorn
de leeuw, die hierop, zeer in toorn.
vond dat het daarmee uit zou zijn,
ieder verbande uit zijn domein
die iets van hoorns aan het voorhoofd placht te dragen.
Geit, ram, stier, hert en damhert zijn na dat plakkaat
verhuist naar veiliger klimaat,
zonder zich langer thuis te wagen.

Een haas was bang – hij zag de schaduw van zijn oren –
politioneel te moeten horen
dat deze, die zo lang als hoorns zijn, misschien
voor werkelijke hoorns werden aangezien.
Hij sprak: "Vaarwel broer Krekel, ik zal maar verdwijnen,
Mijn lepels, vroeg of laat, konden wel horens schijnen.
en zelfs al waren zij korter dan bij een struis,
dan nog had ik geen rust.' 'Maar man, je bent abuis'
zei Krekel, 'Dacht je mij zo dom, 't zijn oren,
niet anders waarmee God je schiep."
'En toch', zei Lampe, die al liep,
'maakt men er hoorns van, desnoods van de eenhoorn.
Kan ik dus zeggen wat ik wil, geen rede baat.
Het geldt voor wartaal wat ik praat."

Jean de La Fontaine, 1668

Vertaling: Jan Prins 1941,
deels hertaald door Jan Bervoets in 2015